

Täysistunto

Keskiviikko 4.10.2023 klo 14.03—16.27

Täysistunto alkoi klo 14.03. Täysistunto päättyi klo 16.27.

Puhetta johtivat puhemies Jussi Halla-aho (14.03—15.45) ja ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko (15.45—16.27).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sähköisten tietullijärjestelmien yhteentoimivuudesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 19/2023 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 2. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakoh-
tien jälkeen. — Keskustelu, ministeri Ranne, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.04 Liikenne- ja viestintäministeri Lulu Ranne (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käymme nyt lähetekeskustelua hallituksen esityksestä laiksi sähköisten tietullijärjestelmien yhteentoimivuudesta annetun lain muuttamisesta.

Ajoneuvoliikenteen on oltava turvallista ja sujuvaa niin kotimaassamme kuin rajat ylittävästi. Jotta liikenteen sujuvuus voidaan Euroopan laajuisesti varmistaa, on tärkeää hyödyntää digitalisaation mahdollisuudet. Monissa Euroopan maissa on käytössä sähköisiä tietulleja. Euroopan unionin tavoitteena on, että jäsenvaltioiden tietullit olisivat yhteentoimivia ja seurasivat tekniikan uusinta kehitystä. Tietullijärjestelmien heikko yhteentoimivuus aiheuttaa ylimääräisiä kustannuksia ja rasitteita niin eurooppalaisille autoilijoille kuin viranomaisillekin. On tärkeää, että tietullijärjestelmien yhteentoimivuudesta säädetään EU-tasolla ja direktiivin täytäntöönpanon yhtenäisyydestä huolehditaan.

Suomessa on ollut voimassa samanniminen laki jo vuodesta 2014. Vuonna 2021 voimaan saatettiin muutoksia, joita uusi sähköisten tietullijärjestelmien yhteentoimivuutta koskeva Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi edellytti. Nyt annettavalla esityksel-

Pöytäkirja PTK 37/2023 vp

lä täydennettäisiin tämän direktiivin saattamista osaksi kansallista lainsäädäntöä. Perusteenä täydentämiselle ovat komission huomiot kansallisen täytäntöönpanon puutteellisuudesta aiemmin. Korostan tässä erityisesti sitä, että direktiivi ei velvoita jäsenvaltioita ottamaan tietulleja käyttöön eikä niitä ehdoteta otettavaksi käyttöön. Tietulleista voidaan jatkossakin päättää kansallisesti. Esityksen mukaan lakiin lisättäisiin direktiivissä käytettyjä määritelmiä ja tarkennettaisiin eräitä jäsenvaltioiden velvollisuuksia koskevia säännöksiä. Vaikka esitys ei siis tuo mukanaan Suomelle suuria käytännön muutoksia, meidän on kuitenkin EU-jäsenvaltiona huolehdittava direktiivin täytäntöönpanosta, ja on huomattava, että direktiivin merkitys joissain jäsenvaltioissa voi olla suuri, sillä hyvin toimivat sähköiset tietullit voivat vähentää kansainvälisten maantieliikenteen harjoittajien hallinnollisia kustannuksia.

Arvoisa puhemies! Tällä ehdotuksella täytämme EU-oikeudelliset velvoitteet ja edistämme Euroopan laajuista liikenteen sujuvuutta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia, ministeri. — Edustaja Aittakumpu, olkaa hyvä.

14.06 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys siis koskee Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä. Suomi voi jatkossakin itse päättää, otetaanko tietulleja käyttöön, ja ilman muuta toivon, että hallituksella ei tulevaisuudessakaan ole suunnitelmissa tietulleja Suomeen. Asiahan on niin, että autoilun ja kuljetusalan kustannukset ovat Suomessa jo liiankin korkeat, eikä niitä pidä missään nimessä enää nostaa, esimerkiksi tietulleilla — päinvastoin, autoilua pitää saada halvemmaksi. On huomattava, että valtion vuosittaiset verotulot [Sheikki Laakson välihuuto] tieliikenteestä ovat noin 8 miljardia euroa, mutta kerätyistä veroista vain noin 0,8 miljardia palautuu liikennesektorille valtion tieverkkoon.

Arvoisa puhemies! Keskusta ei kannata tietullien käyttöönottoa, koska ne ovat ylimääräinen kuluera kansalaisille. Suomessa on sen sijaan otettava käyttöön raskaan liikenteen vinjettimaksu eli tiemaksu. Vinjetti on käytössä miltei kaikissa EU-maissa, mutta ei Suomessa. Maksun avulla ulkomainen rekkaliikenne saataisiin osallistumaan käyttämiensä suomalaisten teiden kunnossapidon rahoitukseen. Tätä vinjettimaksuahan on jo useampi hallitus yrittänytkin, mutta se on aiemmin kaatunut muun muassa EU-oikeuden tulkintoihin. Toivon, että se tällä kaudella etenee, ja pidän hyvänä, että asia on kirjattu hallituksen ohjelmaan.

Arvoisa puhemies! Suomessa tulee saada käyttöön myös ammattidiesel. Ammattidieselhän tarkoittaa sitä, että ammattiliikenteeseen ostetun dieselin veroista osa palautetaan kuorma-auto- ja linja-autoyrityksille. SKAL eli Suomen Kuljetus ja Logistiikka kommentoi hallitusohjelmaa: ”Erityisen harmillista ammattidieselin puuttuminen hallitusohjelmasta on senkin vuoksi, että lakiesitys on jo valmisteltuna ja sen voisi pienten täsmennysten myötä tuoda nopeasti eduskuntaan.” Ennen vaaleja [Sheikki Laakson välihuuto] puolueet kannattivat laajasti ammattidieseliä ja vastasivat SKALin kyselyssä, että ammattidiesel tulee ottaa käyttöön vuoden 2024 alusta. Ammattidiesel ja vinjettimaksu olisivat tärkeitä kuljetusyritysten kilpailukyvyn ja huoltovarmuuden turvaamiseksi.

Arvoisa puhemies! Eräs tunnettu poliitikko puhui polttoaineiden hinnoista vuonna 2022 ja sanoi: ”Hallitus levittää kätensä syyttäen maailmanmarkkinahintoja ja väittää, etteivät he voi asialle mitään.” [Antti Lindtman: Kuka?] Viime viikolla — viime viikolla — vaalien jälkeen sama poliitikko, perussuomalaisten puheenjohtaja, nykyinen valtiovarainminis-

Pöytäkirja PTK 37/2023 vp

teri Riikka Purra sanoi: ”Hallitus ei voi mitään maailmanmarkkinahinnoille.” [Vasemmalla: Voiko olla? — Ohhoh!] Kysyn liikenneasioista vastaavalta ministeri Ranteelta: Onko tosiaan niin, että ennen vaaleja maailmanmarkkinahinta ei kelvannut selitykseksi korkeille polttoaineiden hinnoille, mutta nyt se kelpaa? Mikä muuttui vaalien jälkeen?

Arvoisa puhemies! Maailmanmarkkinahinnoille emme voi mitään. Voimme kuitenkin tehdä muita toimia autoilun ja kuljetusalan kustannusten alentamiseksi. [Sheikki Laakso: Kyllä näin tehtiin!] Siksi ihmettelen syvästi ja hämmästelen suuresti, miksi kokoomus ja perussuomalaiset aikovat ensitöikseen nostaa työmatka-autoilun kustannuksia. [Eduskunnasta: Ohhoh! — Välihuutoja] Matkakuluvähennyksen omavastuun nostaminen 750 eurosta peräti 900 euroon kurittaa niitä, jotka aivan erityisesti tarvitsevat autoa. [Sebastian Tynkkynen: Keskusta olisi nostanut jakeluvelvoitetta!] Vielä viime ja tälle vuodelle on voimassa matkakuluvähennyksen korotus, jonka edellinen hallitus päätti. Perussuomalaisten varapuheenjohtaja, nykyinen oikeusministeri Leena Meri sanoi eduskunnassa helmikuussa 22: ”Jos olisitte halunneet auttaa koko työväestöä, olisitte madaltaneet työmatkojen omavastuuta.” Ja nyt, perussuomalaiset, korotatte työmatkojen omavastuuta ja ette aio jatkaa matkakuluvähennyksen korotusta. [Mauri Peltokankaan välihuuto]

Arvoisa puhemies! Viime torstaina kyselytunnilla valtiovarainministeri Purra sanoi, että omavastuuosuutta nostetaan esimerkiksi siksi, että HSL-alueella eli pääkaupunkiseudun joukkoliikennealueella kahden vyöhykkeen yli kulkeva ei saisi tätä vähennystä, koska sitä ei ole tarkoitettu siihen. Ihmettelen tätäkin suuresti. Valtiovarainministeri Purra aikoo siis korottaa työmatka-autoilun kuluja muualla Suomessa ja koko Suomessa sen takia, että pääkaupunkiseudulla jotkut joukkoliikenteen käyttäjät hänen mielestään hyötyvät liikaa. Jos ministeri Purra olisi nyt täällä — ei taida olla — sanoisin, että teillä on nyt vastuu. Teillä on valta ja vastuu säätää sellaiset lait, että muualla Suomessa ja koko Suomessa omavastuu pysyy korkeintaan ennallaan. Miksi kuritatte työmatka-autoilijaa Rovaniemellä, Oulussa, Kuusamossa, Kajaanissa, Hyrynsalmella, Vaasassa, Kuopiossa, Joensuussa... [Eduskunnasta: Jämsässä, Savonlinnassa!] — Jämsässä. — ...Salossa ja niin edelleen, koko Suomessa.

Hallitus aikoo myös alentaa polttoaineverotusta muutamilla senteillä, mutta samalla korottaa jakeluvelvoitetta nykyisestä 13,5 prosentista tuntuvasti. Lopputulos on, että perussuomalaisten lupaamaa bensiinin ja dieselin veroalea ei ole näkyvissä. Hallitus olisi halutesaan voinut jatkaa edellisen hallituksen alentamalla 13,5 prosentin linjalla, joka alensi bensiinin ja dieselin hintaa pumpuilla arviolta jopa noin 12 senttiä litralta. Sitä, että hallitus nyt aikoo korottaa jakeluvelvoitetta, ei voi laittaa edellisen tai sitä edellisenkään hallituksen piikkiin, vaikka moni perussuomalaisten nykyisistä kansanedustajista tosin oli alun perin säätämässä jakeluvelvoitteen nostosta peräti 30 prosenttiin. [Eduskunnasta: Ohhoh!] Päätöksiä pitää aina tehdä nykyajassa.

Arvoisa liikenne- ja viestintäministeri, viime torstain kyselytunnilla, kun kysyin ammatidieselistä, sanoitte, että liikenne- ja viestintäministeriö ja valtiovarainministeriö ovat tekemässä ”erityisen suuren selvityksen liikenteen rahoituksen ja verotuksen osalta”. Totesitte: ”Se tulee olemaan sellainen iso paketti.” Kysyn arvoisalta liikenne- ja viestintäministeriltä: Mikä on tämä erityisen suuri selvitys? Mitä siinä on, ja onko koko hallitus sen takana? [Hälinää — Välihuutoja]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Koska sen suuntaista painetta on aistittavissa, avaamme debatin. Halukkaat edustajat voivat pyytää minuutin mittaista vastauspuheen-

Pöytäkirja PTK 37/2023 vp

vuoroa nousemalla seisomaan ja painamalla V-painiketta. — Ja edustaja Heinonen, olkaa hyvä.

14.13 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Liikenneministeri Ranne, muistanko oikein, että viime kaudella keskustalaisen valtiovarainministerin esityksestä tehtiin elokuussa 2020 koko 2000-luvun historian suurin polttoaineveron korotus kerralla? Muistanko oikein?

Nyt pääministeri Petteri Orpon hallitus keventää polttoaineveroa ja ajoneuvoveroa. Hallitus siis helpottaa autoilijoiden polttoainekustannuksia. Maailmanmarkkinahinta heilahtelee, sen kaikki tietävät, mutta me tiedämme sen, että tämän hallituksen aikana polttoainetta verotetaan vähemmän kuin keskustan vasemmistohallituksen aikana.

Liikenteen kokonaisverorasite laskee siis yhteensä 270 miljoonaa euroa, kun hallitus keventää myös vuotuista ajoneuvoveroa. Kysyisin teiltä, liikenneministeri Ranne: koska viimeksi Suomessa on alennettu polttoaineveroa? Minun muistaakseni ja tietääkseni ei koskaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Peltokangas, olkaa hyvä.

14.15 Mauri Peltokangas ps (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Ihan tässä kuunnellessani äskeistä puhetta tuolta pöntöstä tuli mieleen, että onko se keskustan muisti todella niin valikoiva kuin nyt kuulosti. Tämä hallitus neuvotteluissaan teki kylmänviileän päätöksen siitä, että tulevan vuoden vaihteessa suomalaiset kumipyörät pyörivät ja suomalaisten polttoaineen hinnat pysyvät kohtuullisina. Te olisitte nostaneet jakeluvuoroitteen 28 prosenttiin, ja täällä puhutaan puhujanpöntössä jotain aivan muuta, muunneltua totuutta. [Anne Kalmari: Ei!] Kyllä minä muistutan nyt näistä perusfaktoista. Pidetään keskustelussa nyt kuitenkin huoli siitä, että ollaan edes lähellä totuutta. 28 pinnaa olisi ollut. Nyt se ei nouse ensi vuonna laisinkaan, sitten kohtuullisesti 13,5 kerrallaan. Me tiedämme tämän kaikki, pysytäänkö totuudessa. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Eskelinen, olkaa hyvä.

14.15 Seppo Eskelinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pysytään todellakin totuuksissa. — Tämä massiivinen polttoaineverotuksen alennus käytännössä tarkoittaisi neljää senttiä siellä mittarilla. Näinköhän se siirtyy sinne mittarille? Samaan aikaan teette työmatkavähennyksiin heikennykset, mikä tarkoittaa Pohjois-Suomessa ja Itä-Suomessa normaalisti semmoisen 50—100, reilu 100 kilometriä pendelöivälle työntekijälle 326 euroa vuodessa lisää kustannuksia. [Vasemmalta: Ohhoh!] Tämähän on se hallituksen verohelpotusten vaikutus? Toivon, että puhuttaisiin todellakin totuudesta.

Jakeluvuoroitteen jos puhutaan, niin sehän on Sipilän ja perussuomalaisten hallituksen lanseeraama, Sipilän hallituksen aikaan täytäntöönpantu, jota on nyt viety eteenpäin ihan perustellustikin ilmastotavoitteiden mukaan. [Sheikki Laakso: Demarit korottaa kaiken aikaa!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Ovaska, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 37/2023 vp

14.16 Jouni Ovaska kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Viime hallituksessa keskusta esti sen, että tähän maahan ei tule tietullimaksuja. Vihreät halusivat ne, keskusta esti. Näin ei tehty. Mutta nyt, arvoisa puhemies, tämä hallitus perussuomalaisten johdolla tuo meille esityksen, jossa mahdollistetaan tietullijärjestelmien käyttöönotto helpommin kuin aikaisemmin. Miksi? Miksi, ministeri Ranne, te tuotte nyt tänne sellaisen ehdotuksen, jolla on entistä helpompi luoda tietullit Suomeen ja rahastaa autoilijoita sillä? Koska saattaa käydä valitettavasti niin, että vihreät joskus ajavat tämän saavutuksensa läpi — keskustan kanssa se ei onnistunut, [Mauri Peltokankaan välihuuto] mutta entä jos vihreät ja perussuomalaiset ovat hallituksessa, niin annatko te silloin vihreiden hyväksyä nämä tietullit, josta te nyt tuotte tänne lainsäädännön? [Timo Heinonen: Keskusta kieltää entiset ystävät!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Tynkkynen, Oras, olkaa hyvä.

14.17 Oras Tynkkynen vihr (vastauspuheenvuoro): Kiitos, puhemies! Tietullit ovat kelpo keino vähentää autoilun haittoja — monia muitakin toki on käytettävissä, kuten liikenteen päästökauppa, polttoaineverot ja jakeluvervoite. Liikenne- ja viestintäministeriön edustaja esitti eduskunnan kuulemisessa hiljattain, että hallituksen päätös heikentää jakeluvervoitetta tulee kasvattamaan Suomen päästöjä yhteensä neljä ja puoli miljoonaa tonnia. Se vastaa suunnilleen puolen miljoonan suomalaisen vuotuisia päästöjä, siis puhutaan merkittävästä päästöjen lisäyksestä. Tähän tulee vielä polttoaine- ja ajoneuvoverojen kevennysten vaikutus päälle, jotka nekin lisäävät päästöjä. Kun jakeluvervoite ei tunnu hallitukselle kelpaavan ja kun polttoainevero ei tunnu hallitukselle kelpaavan keinona vähentää autoilun haittoja, niin pitäisikö hallituksen kuitenkin harkita uudelleen tietullien käyttöönottoa? Tietullien vahvuus on se, että ne kohdentuvat autoilijoihin suurissa kaupungeissa, joissa vaihtoehtoja oman auton käytölle on kaikkein eniten. Ne eivät haittaisi autoilua pienissä kaupungeissa eivätkä maaseudulla, joissa autoa tarvitaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Autto, olkaa hyvä.

14.18 Heikki Autto kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomalaiset autoilijat maksavat tietysti moninkertaisesti liikenneinfrastruktuurimme, ja suomalaiset autoilijat tankatessaan maksavat monia, monia muita valtion menoja, ja tässä mielessä autoilijoille vastaan tulona se, että tämä hallitus laskee polttoaineveroa, on todella historiallista. Tällaista ei Suomen historiassa ole aiemmin tapahtunut. [Oikealta: Ei koskaan!] Elikkä tässä mielessä Orpon hallitus on nyt kyllä historiallisella asialla.

Mutta, arvoisa puhemies, on tärkeää, että myös ulkomainen raskas liikenne, joka merkittävässä määrin käyttää Suomen tiestöä, kuluttaa sitä mutta ei tankkaa täällä — elikkä ei osallistu suomalaisen tiestön rahoittamiseen millään tavalla, vaikka hyötyy infrastruktuuristamme — saadaan tulevaisuudessa maksamaan tienkäytöstä, ja tässä mielessä hallitusohjelmassa oleva vinjettimaksu on tärkeää saada aikaan. Ja tietysti sitten on tärkeää, että taas suomalaiset, täällä tankkaavat kuljetusyrittäjät saavat polttoaineensa tulevaisuudessa halvemmalla. [Välihuutoja vasemmalta — Joona Räsänen: Onko maailmanmarkkinahinnalla väliä?]

Puhemies Jussi Halla-aho: Edustaja Bergbom, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 37/2023 vp

14.20 **Miko Bergbom ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tästä jakeluvelvoitteesta on nyt todettava, että keskustan päätöksellä jakeluvelvoite olisi vuonna 2024 nousut 28 prosenttiin. Teidän päätös olisi tarkoittanut kymmenien ja kymmenien senttien hinnannousua suomalaiselle autoilijalle. Tämä hallitus on peruuttanut siitä, ja kaiken kukkuraksi tulevat jakeluvelvoitenostot kompensoidaan kuluttajalle, kompensoidaan. Tämä on paras hallitusohjelma autoilevalle suomalaiselle vuosikymmeneen. [Välihuutoja — Hälinää] Polttoaineveron alennuksia, ajoneuvoveron perusveron alennuksia suomalaiselle autoilevalle. Tällaista ei nähty teidän aikana. Te olitte valmiita korottamaan autoilijan veroa, ja te teittekin sen. Tämä hallitus ei tee sitä. On siinä aika iso ero. [Eduskunnasta: Te olitte ilmastokurittajia!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Joona, olkaa hyvä.

14.21 **Joona Räsänen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä jo vähän aloitellaan tuota huomista keskustelua, kun meillä on huomenna täällä eräs kansalaisaloite käsittelyssä, ja muistaakseni edustajat Bergbom ja Vigelius ovat tämän alullepanijoita. Viimeistään huomenna varmasti nyt kuulemme, onko sillä maailmanmarkkinahinnalla nyt mitään merkitystä. Ennen vaaleja näytti siltä, että sillä ei ole, mutta niin kuin kuulumme, viime viikolla valtiovarainministeri Purra kuitenkin ministeriaitiosta myönsi, että hallitus ei voi mitään maailmanmarkkinahinnoille. [Vasemmalta: Ohhoh!] Huomenna varmasti kuulemme viimeistään, mikä on edustaja Bergbomin mielipide nyt vaalien jälkeen tässä asiassa.

Arvoisa puhemies! Siinäkin mielessä — ja itse asiassa liittyy kyllä tähänkin esitykseen, kun näitä tieliikenteen kustannuksia mietitään — tämä huomina kansalaisaloite rapsakaasti esittää, että ensi vuonna kustannusvaikutus valtiontaloudelle olisi neljä miljardia euroa. Se on kyllä aika paljon, kun ensin täällä on valitettu, että valtio velkaantuu, [Puhemies koputtaa] mutta nyt ollaan valmiita neljällä miljardilla eurolla vielä pienentämään veroja. Mikä on kanta huomenna? [Mauri Peltokankaan välihuuto]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kalmari, olkaa hyvä.

14.22 **Anne Kalmari kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Bergbom, uskonne on kyllä vahva, ja en halua sitä kiistää. Voi olla, että ensi vuodenvaihteessa polttoaineen hinta laskee 20 senttiä. Mutta tarjoatteko kahvit tuolla eduskunnan kuppilassa, jos käykin näin, että perussuomalaisten lupaus, joka ennen vaaleja oli se, että polttoaineen hinta sen verran laskee, ei tapahdukaan? [Vasemmalta: Kahvit ei riitä!] Itse asiassa jakeluvelvoite faktisesti tästä vuodesta nousee, ja se on juuri näin. Se nousee. [Välihuutoja oikealta — Ben Zyskiewicz: Ensi vuonna ei nouse!]

Mutta nyt tänään on käsittelyssä nimenomaan tietullit ja sen tyyppiset asiat, jotka koskevat ammattiautoilua, ja myöskin toinen lupaus, se, ettei petetä kuluttajia, äänestäjiä, joitten kuluttajansuojan pitäisi olla kohdillaan — lupasitte ammattidieselien. Kysyn ministeriltä: Milloin ammattidiesel on tulossa tähän taloon? Se olisi kiinnostavaa. Onko se sen suuren selvityksen mukana, [Puhemies koputtaa] jonka torstaina lupasitte?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Bergbom voi vastata hänelle esitettyyn kysymykseen. — Olkaa hyvä. [Ben Zyskiewicz: Että millä huoltoasemalla tarjoaa kahvit!]

Pöytäkirja PTK 37/2023 vp

14.23 **Miko Bergbom ps** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Siis faktisesti: jakeluvaikeus pysyy vuonna 24 täysin samana kuin tänä vuonna, kiitos tämän hallituksen, joka perui sen päätöksen, jonka te olitte tehneet. Teidän päätöksellänne — luen sen nyt täältä — jakeluvaikeus olisi noussut 28 prosenttiin ensi vuonna, 28 prosenttiin, kymmenien senttien hinnan vaikutus ylöspäin keskustan päätöksellä. Kiitos perussuomalaisten, tämä päätös on peruttu. [Vasemmalta: Vastaus puuttui!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Harjanne, olkaa hyvä.

14.24 **Atte Harjanne vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tosiaan tähän itse asiaan. Tietullit ovat erinomainen tapa hinnoitella liikenteen viemää tilaa ja haittoja kaupungeissa. Ja olen vähän yllättynyt, että vaikka kokoomus nihkeästi suhtautuu tällaiseen tehokkaaseen markkinamekanismiin tai keskusta siihen, että esimerkiksi kaupungeille ja kunnille annetaan työkaluja parempaan kaupunkisuunnitteluun...

Mutta mitä tulee tähän täällä usein mainittuun historialliseen polttoaineen alennukseen, se on historiallinen. Ennen ei ole tällaista tosiaan tehty, koska se heikentää valtiontaloutta, vaarantaa meidän ilmastotavoitteemme, syventää tuontiriippuvuutta niistä pahamaineisista maailmanmarkkinoista, ja kaiken lisäksi me tiedetään, että se kohdentuu ennen kaikkea hyvätuloisille. Eli oli sitten huolena autoilija, valtiontalous tai mikä tahansa, niin tämä ei ole yksinkertaisesti fiksu päätös. [Sheikki Laakso: Kansa tykkää kuitenkin, sitä varten me täällä ollaan!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Pia Viitanen, olkaa hyvä.

14.24 **Pia Viitanen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ihan edustaja Aitakummun tavoin minä hämmästyin valtavasti muutama viikko sitten, kun viikonloppuna luin tutkimusta, jonka mukaan pitkää työmatkaa ajavan autoilijan työmatkakustannukset nousevat. [Välihuutoja — Ben Zyskowitz: Taas hämmästyitte!] Oli kummallista lukea tätä, varsinkin niiden puheiden jälkeen, mitä perussuomalaiset ennen vaaleja esittivät — oltiin niin autoilijan puolella. Ja ihmettelen vain, mitä ministeri Lulu Ranne nyt esimerkiksi kertoo niille ahkerille suomalaisille ihmisille, jotka pitkiä matkoja työmatkoillaan ajavat ja joilla kustannukset nousevat. Se, mitä jää lompakkoon, ohenee — se, mitä jää lompakkoon, ohenee. Arvoisat hallituspuolueet ja arvoisat perussuomalaiset, teillä on nyt se päätösvalta, te voitte nyt ihan itse tehdä näitä päätöksiä. Ja kysynkin ministeri Lulu Ranteelta: tuletteko ministerinä vaikuttamaan siihen, että perutte päätöksenne työmatkavähennysten heikentämisestä, palaatte viime hallituksen linjalle [Mauri Peltokangas: Ei varmasti palata teidän linjalle! — Sheikki Laakso: Ei varmasti palata!] ja annatte helpotuksia pitkiä työmatkoja ajaville [Puhemies koputtaa] suomalaisille ahkerille ihmisille?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kosonen, olkaa hyvä.

14.26 **Hanna Kosonen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuntuu tosi hienolle olla keskustalainen, koska eihän tässä vissiin muita puolueita viime kaudellakaan hallituksessa tarvittu, kun me tehtiin kaikki toimet. Mutta me tehtiin silloin kyllä hallituksessa myös erityisen iso selvitys siitä, mikä on järkevää polttoaineen hinnan kohtuullistamisessa. Silloin tuli nimenomaan se lopputulos siitä isosta selvityksestä, [Perussuomalais-

Pöytäkirja PTK 37/2023 vp

ten ryhmästä: Rahaa tilille!] että työmatkavähennys on viisas toimi, jotta ihmiset pääsevät töihin, on kannattavaa lähteä. Tämä polttoaineverotuksen helpotus taas todettiin toimimattomaksi — juuri sen takia, ihan muistakin maista saatiin esimerkkejä, että se pumppuhintahan vaihtelee Suomessakin 10, 20, 30 senttiä ihan viikon sisällä — niin että 4 prosentin alennus polttoaineen hintaan, [Puhemies koputtaa] joka on tulossa, maksaa aivan maltaita ja on aivan toimimaton.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Vielä edustaja Mäkinen, ja sen jälkeen ministerille vastauspuheenvuoro. — Olkaa hyvä, edustaja Mäkinen.

14.27 Riitta Mäkinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Petteri Orpon hallitusohjelmassa on kirjaus liikenteen rahoituksen ja verotuksen kokonaisuudistuksesta, jonka liikenne- ja viestintäministeriö yhdessä valtiovarainministeriön kanssa valmistelee. Tämä nyt käsillä oleva esityshän on luonteeltaan melko lailla tekninen mutta pitää sisällään myös mielenkiintoisia elementtejä. Olisin kysynyt liikenneministeri Ranteelta: Kuinka suhtaudutte paikannuksiin perustuviin tiemaksuihin ja tulleeihin osana tätä hallitusohjelman kirjausta? Oletteko te tietoinen siitä, että EU:n sisämarkkinasääntöjen perusteella niitä maksuja ei voi kantaa ainoastaan ulkomaalaiselta liikenteeltä?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Ranne, olkaa hyvä, kolme minuuttia.

14.28 Liikenne- ja viestintäministeri Lulu Ranne: Kiitoksia, puhemies! Ensin totean aikaisemmalta hallituskaudelta, että siellä lyötiin lukkoon ilmastotavoite vuonna 2035. Suomelle tämä ylikireä ilmastotavoite tulee olemaan erittäin kallis. Me teemme tässä hallituksessa parhaamme, että se hinta ei nousisi taivasiin. Tässä ovat vahvasti olleet mukana vihreät ja keskusta yhdessä.

Katsotaan tätä selvitystä, johon täällä useissa puheenvuoroissa on viitattu: [Hälinää — Puhemies koputtaa] puhutaan nimenomaan niistä selvityksistä, joita tarvitaan, kun me sitä liikenteen verotuksen ja rahoituksen kokonaisuudistusta nyt lähdemme yhdessä valtiovarainministeriön kanssa tekemään. Siinä tullaan tietenkin huomioimaan erilaiset ratkaisut. Me myöskin mietimme sitä, millä tavalla tämä nykyinen yleiskatteellinen kahdeksan miljardin potti olisi mahdollista ehkä kohdistaa paremmin sitten tiestön kunnon ylläpitoon ja moniin muihin hyviin asioihin. Eli tässä kokonaisuudistuksessa nimenomaan katsotaan se kokonaispaketti, että minkälainen on ratkaisu, verotuksellinen ratkaisu, jolla meidän autoilua, meidän vientiä, meidän kumipyöräliikennettä jatkossa voidaan edistää paremmin.

Jos sitten palataan ihan tähän esitykseen, niin Suomi on digimestari. Me nimenomaan olemme hyviä digitalisaation edistämisessä, ja tässä esityksessä halutaan, että ne maat, jotka ovat ottaneet sen tietullin käyttöön, voivat hyödyntää maksimaalisesti myöskin tätä digitalisaatiota. Hallitus ei ole edistämässä eikä ole missään nimessä esittämässä tietulleja, eikä tällainen ole ollut koskaan meillä myöskään puolueella tietenkään esillä. [Anne Kalmari: Miksi hyväksyitte tämän sitten?] Jos me mietimme sitä, että meidän täytyy vähentää päästöjä, niin me teemme sen nimenomaan hallitusohjelman kirjausten mukaisesti, eli siellä on perälauta, jossa todetaan, että energia- ja ilmastopolitiikalla, niillä päätöksillä, joita me teemme, ei saa heikentää kilpailukykyä eikä myöskään nostaa arjen kustannuksia.

Kun te katsotte sitten tämän kauden lopussa sitä, millä tavalla autoilijoita ja kumipyöräliikennettä on kohdeltu, niin väitän kyllä, että lopputulos on suomalaisille yrittäjille, kan-

Pöytäkirja PTK 37/2023 vp

salaisille positiivinen. Kaikki tietävät myös, että vaikka kuinka haluaisimme, me emme tämän enempää voi laskea niitä veroja. Tämä meidän autoilijoihin liittyvä verolasku on aivan historiallinen. Toki tekisimme paljon enemmänkin, mutta tiukan euron hallitus on nytkin kyseessä. Me emme heittele rahoja sinne tänne. — Kiitoksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Sitten siirrymme puhujalistalle. Edustaja Ovaska, olkaa hyvä.

14.31 Jouni Ovaska kesk: Arvoisa herra puhemies! Me emme nyt valitettavasti saaneet vastausta siihen, onko todella niin, että tällä lainsäädännöllä mahdollistetaan ja tehdään entistä helpommaksi se, että tiemaksut otetaan Suomessa käyttöön. Ja näinhän se on, eli tämä hallitus tuo eduskuntaan esityksen, joka mahdollistaa tietullien ja -maksujen käyttöönoton helpommin kuin mitä se on aikaisemmin ollut. Se pohja, mikä tähän on, on tietysti EU:sta, joten on mielenkiintoista nähdä, että perussuomalaiset nyt sitten näin toimivat.

Haluan ottaa pienen lainauksen tähän väliin: ”Jakeluvälvoitteen poistaminen on ylivoimaisesti tehokkain tapa alentaa polttoaineen hintaa. Perussuomalaisten kansanedustaja saa äänestää näissä edellä mainituissa asioissa omantunnon mukaan.” Tämä oli ennen eduskuntavaaleja tehdystä Stop autoilijoiden kuritukselle -kyselystä. Siellä tosiaan perussuomalaiset ovat vastanneet, että edustajat voivat omantunnon mukaan äänestää näissä liikennettä koskevilla kysymyksissä. Eli kun me huomenna käsittelemme kansalaisaloitetta tai me nyt käsittelemme tätä tietulliasiaa, onko jatkossa niin, että hallituspuolue perussuomalaisten edustaja voi äänestää omantuntonsa mukaan kysymyksistä, mitkä liittyvät liikenteeseen tai liikenteen verotukseen? [Anne Kalmari: Totta kai, varmastikin!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Harjanne, olkaa hyvä.

14.32 Atte Harjanne vihr: Arvoisa puhemies! Kiitos äskeisestä vauhdikkaasta debatista kaikille osallistujille.

Palaan tähän tietulliasiaan. Se on hyvä, että meillä luodaan edellytyksiä sille, että tietullit olisivat mahdollisia. Tiedossa kuitenkin on, että meidän kansallinen lainsäädäntö ei vielä mahdollista tätä kunnille ja kaupungeille, ja juuri siellä olisi erittäin tärkeätä mahdollistaa se, että meillä voitaisiin kerätä käyttöperusteisia maksuja: tietulleja, ruuhkamaksuja. Tällaisia on maailmalla käytössä monessa paikassa, ja tyypillistä on, että silloin kun ne otetaan käyttöön, niin hetki menee ja kaikki ovat tyytyväisiä. Ne ovat itse asiassa parempi... Tukholma on tästä hyvä esimerkki. Myös taloustieteilijät Suomessa — viimeksi 2019, kun Ekonomistikoneessa tätä kysyttiin, 79 prosenttia ekonomisteista oli sitä mieltä — ajattelivat, että tämä on tehokas keino liikenteen haittojen vähentämiseen. Jälleen kerran katson sinne niin sanotun talouspuolue kokoomuksen suuntaan, että miksi tämä on niin vaikea asia. Tässä kollega, edustaja Tynkkysen perässä kyselin, voisiko tämä kuitenkin olla asia, jota hallitus avoimin mielin katsoisi — viimeistään nyt siinä [Puhemies koputtaa] niin sanotusti ison paketin yhteydessä — että edistettäisiin sitä mahdollisuutta, että meillä tulisi kaupungeille se työkalu käyttöön, [Puhemies koputtaa] että voitaisiin hinnoitella autoliikennettä [Puhemies koputtaa] tietullien kautta.

Pöytäkirja PTK 37/2023 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Laakso, olkaa hyvä.

14.33 **Sheikki Laakso ps:** Arvoisa puhemies! Toivon tosiaan edustaja Ovaskan olevan näillä linjoilla, kun valiokunnan puheenjohtajana vetää valiokuntaa ja kun sieltä EU-asetuksia tulee, että me vastustetaan sitten niitä EU:n kaikkennäköisiä hömppiä, mitä sieltä on tulossa. Tilanne on se, että jos tätäkin vastustaa, että yhtenäistetään EU:n lainsäädäntöä, niin kun äskenkin aika useankin keskustan edustajan suulla vaadittiin vinjettimaksua, [Jouni Ovaskan välihuuto] niin tämä puhe on vähän ristiriidassa näitten tekojen kannalta. Pakkohan lainsäädäntö on saada siihen kuntoon, että me voidaan myös tätä vinjettimaksua ajaa eteenpäin. Vai onko oikeasti niin, että valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Ovaska ei halukaan Suomeen mitään vinjettimaksua elikkä ette halua missään nimessä, että ulkomalaiset rekat joutuisivat maksamaan meidän teitten käytöstä, koska selkeästihän te haluatte tällä sitä vastustaa?

Puhemies Jussi Halla-aho: Edustaja Ovaskalle esitettiin suora kysymys. — Olkaa hyvä, edustaja Ovaska, yksi minuutti.

14.34 **Jouni Ovaska kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Minä ja varmasti koko valiokunta tulemme tekemään kaikkemme, että tähän maahan saadaan vinjettimaksu. Ja valiokunta tulee myöskin tekemään kaikkensa, että tässä maassa harjoitetaan johdonmukaista politiikkaa eikä muuteta politiikkaa täysin, kun vaalit pidetään välissä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa muiden asiakohtien jälkeen.

Asian käsittely keskeytettiin kello 14.35.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 16.27.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 2 käsittelyä. — Keskustelu jatkuu. Siellä ei ole pyydettyjä puheenvuoroja, joten keskustelu on päättynyt.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain ja poliisilain 5 luvun 10 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 7/2023 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 3/2023 vp

Pöytäkirja PTK 37/2023 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 3/2023 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskustelu, edustaja Peltokangas, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.35 Mauri Peltokangas ps (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Esittelen lyhyesti valiokunnan mietinnön hallituksen esityksestä seitsemän Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 3 luvun salaisia tiedonhankintakeinoja koskevia säännöksiä. Lisäksi tehdään tekninen muutos poliisilakiin. Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalakiin ehdotetut muutokset liittyvät kiinteästi helmikuussa 2023 hyväksyttyihin pakkokeinolain ja poliisilain muutoksiin, jotka ovat tulleet voimaan nyt 1.10. kuluvaan vuotta.

Valiokunta pitää tärkeänä, että Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain salaisten tiedonhankintakeinojen sääntely on yhdenmukaista pakkokeinolain ja poliisilain vastaavan sääntelyn kanssa, sillä salaisia tiedonhankintakeinoja voidaan käyttää pääasiassa samojen edellytysten perusteella rikoksen estämiseen ja tietyissä tapauksissa myös vaaran torjumiseen kuin salaisia pakkokeinoja rikosten selvittämiseen. Esitutkintaviranomaisten käytössä olevien tiedonhankintakeinojen yhdenmukainen sääntely on keskeistä toimivan viranomaisyhteistyön näkökulmasta. Asiallisesti samojen keinojen sääntelyssä ei ole tarkoituksenmukaista olla perusteettomia eroja. Selkeä ja johdonmukainen sääntely lisää paitsi käsittelyn tehokkuutta myös tiedonhankintakeinojen kohteena olevien yhdenvertaista kohtelua.

Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan painopisteenä on ihmisten rajan ylittämiseen liittyvän rikollisuuden torjunta. Tällaisia rikoksia ovat esimerkiksi laittoman maahantulon järjestäminen ja törkeä laittoman maahantulon järjestäminen, niihin liittyvät ihmiskaupparikokset sekä valtionrajarikokset ja matkustusasiakirjoihin liittyvät väärennysrikokset. Hallituksen esityksen tarkoituksena on parantaa Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan edellytyksiä sekä yhdenmukaistaa ja selventää säännöksiä. Hallintovaliokunta pitää tärkeänä huolehtia siitä, että Rajavartiolaitos voi hoitaa tehtävänsä tehokkaasti myös jatkuvasti muuttuvassa toimintaympäristössä.

Arvoisa puhemies! Valiokunta pitää mietinnössään perusteltuna televalvonnasta päättämistä ja näppäimistökuuntelua ja peiteltyä tiedonhankintaa tietoverkossa koskevan sääntelyn muuttamista vastaamaan hiljattain muutettua pakkokeinolain ja poliisilain sääntelyä. Valiokunta toteaa, että Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvien rikosten valmistelu on siirtynyt yhä enemmän tietoverkkoihin ja kansainvälistynyt, mikä on vaikeuttanut rikosten estämistä ja selvittämistä. Valiokunta katsoo, että ehdotettu toimivaltuus mahdollisuudesta kohdistaa henkilöön peiteltyä tiedonhankintaa tietoverkossa tehostaa Rajavartiolaitoksen mahdollisuuksia puuttua tietoverkoissa valmisteltaviin rikoksiin, mikä edesauttaa osaltaan myös reaali maailmassa tehtävien rikosten estämistä.

Hallintovaliokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina. Valiokunta pitää sääntelykokonaisuuden johdonmukaisuuden vuoksi tärkeänä, että muutokset tulevat voimaan mahdollisimman pian. Valiokunnan mietintö on yksimielinen. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 37/2023 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Vornanen, olkaa hyvä.

14.39 Timo Vornanen ps: Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annettua lakia ja poliisilakia. Rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain muutokset koskevat eräitä salaisia tiedonhankintakeinoja ja niiden käytön edellytyksiä. Mahdollisesti hyväksyttävän poliisilain muutos olisi tekninen. Salaisena tiedonhankintakeinona toteutettavan televalvonnan lupaa ei enää jatkossa lähtökohtaisesti rajoitettaisi vain tiettyihin luvan hakemisen hetkellä tiedossa oleviin teleosoitteisiin tai telepäätelaitteisiin. Peitelty tiedonhankinta ehdotetaan mahdollistettavaksi tietoverkossa tehtynä ennalta estettäessä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaa rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaissa säädetään muun ohella Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvista rikoksista ja salaisesta tiedonhankinnasta niiden estämiseksi. Rajavartiolaitos voi käyttää esimerkiksi televalvontaa ja teknistä tarkkailua tutkittavakseen kuuluvan rikoksen estämiseen. Rajavartiolaitoksella ei sen sijaan ole oikeutta esimerkiksi telekuunteluun toisin kuin poliisilla. Laissa säädetään salaisten tiedonhankintakeinojen käytön yleisistä ja kunkin tiedonhankintakeinon käytön erityisistä edellytyksistä.

Rikostorjunnalla tarkoitetaan rikosten estämistä, paljastamista ja selvittämistä. Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan painopisteenä on ihmisten rajan ylittämiseen liittyvän rikollisuuden torjunta. Tällaisia rikoksia ovat esimerkiksi laittoman maahantulon järjestäminen ja törkeä laittoman maahantulon järjestäminen, niihin liittyvät ihmiskaupparikokset sekä valtionrajarikokset ja matkustusasiakirjoihin liittyvät väärennysrikokset.

Tämän hallituksen esityksen tarkoituksena on parantaa Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan edellytyksiä sekä yhdenmukaistaa ja selventää säännöksiä. Hallintovaliokunta on tätä asiaa käsitellessään pitänyt tärkeänä huolehtia siitä, että Rajavartiolaitos voi hoitaa tehtävänsä tehokkaasti myös jatkuvasti muuttuvassa toimintaympäristössä.

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 16 §:ssä säädettyjä televalvonnan käytön edellytyksiä ei tässä hallituksen esityksessä ehdoteta muutettavaksi. Televalvonnasta päättämisestä koskevaan lain 18 §:ään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset, jotka on tehty aiemmin pakkokeinolakiin ja poliisilakiin. Televalvonnasta päättää jatkossakin tuomioistuin päättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Lupaa televalvontaan ei ehdotuksen mukaan kuitenkaan enää pääsääntöisesti rajoiteta tiettyihin luvan hakemisen hetkellä tiedossa oleviin teleosoitteisiin tai telepäätelaitteisiin, vaan tuomioistuin voi myöntää luvan yleisesti tietyn henkilön hallussa tai käytössä oleviin teleosoitteisiin tai telepäätelaitteisiin. Televalvontaluvan muuttamisen henkilösidonnaiseksi arvioidaan vähentävän jonkin verran lupakäsittelyiden määrää tuomioistuimissa.

Arvoisa puhemies! Tämä käsittelyssä oleva esitys on Rajavartiolaitoksen operatiivista toimintaa tukeva ja maamme sisäistä turvallisuutta edistävä. Haluan kiittää sisäministeri Rantasta ja koko hallitusta tästä esityksestä. Kannatan tätä esitystä erittäin lämpimästi ja toivon näiden muutosten tulevan voimaan mahdollisimman pikaisesti. — Kiitoksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Zyskowiec, olkaa hyvä.

14.44 Ben Zyskowiec kok: Arvoisa herra puhemies! Arvoiset kansanedustajat! Kuten kahdessa edellä käytetyssä puheenvuorossa on käynyt ilmi, tässä on kyse siitä, että Rajavartiolaitokselle annetaan eräitä samoja pakkokeinovaltuuksia, jotka on aikaisemmin an-

Pöytäkirja PTK 37/2023 vp

nettu poliisiin käyttöön. Valiokunta yksimielisesti pitää tätä tärkeänä, koska esimerkiksi viranomaisyhteistyön kannalta on tärkeää, että kun tutkitaan ja selvitetään samoja tapauksia, on olemassa samanlaiset valtuudet. Ne rikokset, joita Rajavartiolaitos selvittää ja pyrkii torjumaan ennalta, liittyvät, kuten täällä on käynyt ilmi, muun muassa laittoman maahantulon järjestämiseen ja eräisiin ihmiskaupparikoksiin. On tärkeää, että Rajavartiolaitoksella on mahdollisimman hyvät mahdollisuudet näiden rikosten ennaltaehkäisemiseen ja selvittämiseen.

Tämänkin lain yhteydessä sekä oikeusasiamiehen kanslia että myös oikeusministeriö ovat olleet sekä lausuntojen yhteydessä että valiokunnassa jonkun verran varauksellisia ja esimerkiksi sanoneet, että näinhän tässä käy, että kun poliisi saa jotkut valtuudet, niin sitten perässä tulee esimerkiksi Rajavartiolaitos. Tätä on pidetty jollain tavoin kielteisenä kehityksenä. No, minä olen tietysti päinvastaista mieltä. On myönteistä, että kun on annettu poliisille lisää pakkokeinomahdollisuuksia rosvojen kiinni saamiseen ja rikosten ennalta estämiseen ja niiden selvittämiseen, niin vastaavanlaisia tapauksia selvittävät muut viranomaiset — tässä tapauksessa Rajavartiolaitos, myöhemmin Tulli — saavat vastaavia oikeuksia.

Tämä oikeusministeriön ja Oikeusasiamiehen kanslian tämänkin asian yhteydessä esiin tuoma lievä huoli liittyy siihen, että nähdään, että tällainen poliisin tai tässä tapauksessa Rajavartiolaitoksen pakkokeinojen lisääminen jollain tavoin olisi huolestuttavaa kansalaisten perus- ja ihmisoikeuksien kannalta. Kukaan meistä ei tietystikään kannata mitään ”isoveli valvoo” -yhteiskuntaa, mutta oikeusministeriölle, Oikeusasiamiehen kanslialle ja niin sanotuille ihmisoikeusjuristeille, joita joskus olen kutsunut konnanoikeusjuristeiksi, haluan huomauttaa, että myös turvallisuus, ihmisten turvallisuus, on perusoikeus, se löytyy perustuslain 7 §:stä. Tällainen mielestäni vähän vanhakantainen ajattelu, että perus- ja ihmisoikeudet ovat toisessa vaakakupissa ja sitten tämä ihmisten turvallisuus ja siihen liittyvät viranomaisten toimivaltuudet ovat toisessa vaakakupissa, ei mielestäni anna tilanteesta täsmällisesti oikeata kuvaa. Päinvastoin samassa vaakakupissa samanaikaisesti pitää edistää perus- ja ihmisoikeuksia ja niihin kuuluvaa ihmisten turvallisuuden vahvistamista.

No, tietystikään ihmisten turvallisuutta ei kenenkään meidän mielestä voi edistää ja vahvistaa millä keinoin tahansa. Kukaan meistä ei hyväksy, että kiinni saatua rosvoa voitaisiin vaikkapa kiduttaa, jotta hän sitten kidutuksen uhrina paljastaisi rikoskumppaneitaan, jotta heidätkin saadaan kiinni, tai jotain kaavailemiaan uusia ihmisten turvallisuuden kannalta vaarallisia rikoksia. Ei tietystikään. Mutta kyllä tämä turvallisuuden perusoikeus pitää myös oikeusministeriössä ja Oikeusasiamiehen kansliassa ja — vähän nyt sanoisin — myös Asianajajaliitossa ja Lakimiesliitossa ymmärtää näiden muiden perusoikeuksien rinnalla tärkeäksi perusoikeudeksi. Tälläkin hetkellä, tänä aamuna, poliisi on kertonut, miten huumeita Suomeen tuovat vaaralliset ulkomaalaiset rikolliset ovat ulottaneet toimintaansa Suomeen, ovat täällä verkostoitumassa suomalaisten rikollisten kanssa. Kyse on valtavista huumemääristä, ja niiden muodostama vaara ihmisten turvallisuudelle on suuri — puhumattakaan niistä väkivaltaisuuksista, joihin tällaiset huumejengit ovat Ruotsissa viime kuukausina enenevässä määrin syyllistyneet, joita vastaavia emme todellakaan halua Suomessa nähdä.

Olen sitä mieltä, että Suomessa lainvalvontaviranomaisille pitää antaa kaikki ne toimivaltuudet, jotka Suomen kaltaisessa oikeusvaltiossa voidaan viranomaisille antaa. Konnat menevät edellä, ottavat käyttöön kaikki teknologian mahdollisuudet, kaikki, mitä nämä nyt

Pöytäkirja PTK 37/2023 vp

ovat, bitcoinit ja muut, ja viranomaisille pitää antaa kaikki ne mahdollisuudet, jotka oikeusvaltiossa, kuten Suomessa, voidaan antaa. Ylikireä tulkinta esimerkiksi perustuslakivaliokunnassa yksityisyydensuojasta, joka estäisi viranomaisia toimimasta tai estäisi hyvää ja tärkeää viranomaisyhteistyötä näissä asioissa, ei todellakaan ole tarpeen.

Arvoisa puhemies! Sanon lyhyesti vielä, kun tässä on kyse laittoman maahantulon järjestämisestä, että uusi hallitus on siis — ja hyvä niin — antamassa Suomen lainvalvontaviranomaisille kaikki ne mahdollisuudet toimintaan ja rosvojen kiinni saamiseen ja rikosten estämiseen, joita oikeusvaltiossa voidaan antaa. Siis uusi hallitus on näin ohjelmansa mukaan tekemässä, ja hyvä niin. Haluan vielä maahanmuutosta sanoa sen, että jotkut ovat väittäneet, että hallitusohjelmassa joidenkin maahanmuuton kiristämisten takana olisi rassistisia ajatteluja. [Puhemies koputtaa] No ei todellakaan ole. Maahanmuuttoa pitää kiristää esimerkiksi sen vuoksi, että sellaiset porsaanreiät eivät enää olisi mahdollisia, [Puhemies koputtaa] että vaimonsa murhaan syylistynyt irakilainen murhamies kävelee Suomessa täysin vapaana. [Perussuomalaisten ryhmästä: Juuri noin, hyvä puhe!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen, olkaa hyvä.

14.51 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Olen aina tottunut ihailemaan edustaja Zyskowiczin puheenvuoroja ja lahjakasta verbalistiikkaa. Hän on retoriikan mestareita tässä salissa, ja on aina miellyttävää kuunnella sitä. Tällä kertaa kuitenkin jouduin hieman kaivahtamaan. Te käytitte selkeästi vertailuja... Näin kyllä myöskin sen, mistä puristaa se ketunhantä, jota kannatte kainalossanne, kun totesitte, että ihmisoikeusjuristeista te usein käytätte myöskin termiä ”konnanoikeusjuristi”. Edustaja Zyskowicz, minä edustan Suomen eduskuntaa Euroopan neuvostossa, joka on johtavin ihmisoikeusinstituutio täällä, ja me olemme vakavissa asioissa kiinni. Me emme ole kiinni missään konnien puolustusorganisaatiossa, vaan kun me puhumme ihmisistä ja ihmisoikeuksista, me puhumme keskeisimmistä arvoistamme, mitkä me kaikki täällä yhdessä jaamme, ja keskeisin ihmisoikeus on oikeus elämään. Te viittasitte tässä laittomaan maahanmuuttoon, ja siinä te teitte välittömästi rinnastuksen, [Mauri Peltokangas: Kehottaisin kuuntelemaan puheenvuoroa!] että laitton maahanmuuttaja olisi konna jossakin kulmassa. Minulle jäi todella... Edustaja Zyskowicz, katsokaa ihmistä silmiin ihmisenä. Meillä on ihmisiä, jotka monissa kohtaa me leimaamme laittomiksi maahanmuuttajaksi. Heillä on elämänsä jossain äärimmäisen vaikeassa tilanteessa — äärimmäisen vaikeassa tilanteessa — ja silloin ei pidä lähteä kevyillä heitoilla tässä salissa käyttämään keskusteluterminologiaa, joka ohjaa huomion pois ihmisen hädästä. Ja kun Euroopan neuvostossa näistä asioista puhutaan, määritellään ihmisoikeusnormisto, jolla myöskin meillä Suomessa toimitaan, niin minusta tuntuu loukkaavalta, kun te käytätte termiä ”konnahoitovirasto”.

Puhemies Jussi Halla-aho: Edustaja Zyskowicz, olkaa hyvä.

14.53 Ben Zyskowicz kok: Arvoisa herra puhemies! Kiitän edustaja Kiljusta ystävällisistä sanoista, jotka sisältyivät hänen puheenvuoronsa alkuosaan. Haluan korostaa sitä, että en äskeisessä puheenvuorossani enkä missään muussakaan puheenvuorossani ole nimittänyt maahanmuuttajia konniksi. Kun minä puhun konnista, niin minä puhun rosvoista ja konnista. Esimerkiksi tämä irakilainen, vapaana Suomessa kävelevä murhamies, joka on siis vaimonsa murhan tilannut ja aiheuttanut, on konna.

Pöytäkirja PTK 37/2023 vp

Mutta mitä tarkoitan sillä, että joskus olen kutsunut näitä niin sanottuja ihmisoikeusjuristeja konnanoikeusjuristeiksi? Otan esimerkiksi puheenvuoron, jonka käytin muutama päivä sitten tässä salissa eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksesta. Jokainen voi tuolta kertomuksesta katsoa, että kaikissa esille ottamissani tulkinnanvaraisissa tilanteissa oikeusasiamies on tehnyt vankien hyväksi tulkintoja, jotka joiltakin osin ovat jopa kyseenalaisia lainsäätäjän tahdon aidon tulkitsemisen kannalta. Tuossa puheenvuorossani esimerkiksi kerroin, että vankilalle on annettu oikeus eräissä tilanteissa valvoa vangin viestittelyä, kun tämä tekee sitä puhelimellaan. Mutta tässä keississä, joka on tuolta kertomuksesta löydettävissä — sivunumeroa en ulkoa muista — vanki ei käyttänyt viestittelyyn puhelintaan vaan siinä käytetään ilmaisua, että hän viestitteli ”internetin välityksellä”. Kun olen tällainen digiootti, en ihan tiedä, mitä se tarkoittaa, mutta päätelen, että hän käytti ilmeisesti tablettia tai tietokonetta. Oikeusasiamies tulkitsi, että no sitä ei saa valvoa. — Edustaja Kiljunen, se löytyy sieltä kertomuksesta.

Toinen oli sellainen, että kun... — Nyt menen jatkamaan tuolta pöntöstä. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle]

Arvoisa puhemies! Kolme minuuttia ei ihan riitä, jotta tämä asia saataisiin edustaja Kiljuselle selitettyä. — Toinen keissi, jonka nostin esiin, oli sellainen, että laissa on sanottu — nyt en muista niitä ilmaisuja, mutta idea on sellainen — että voidaan puuttua pukeutumiseen, jos vangeilla on sellaisia asuja, jotka aiheuttavat uhkaa turvallisuudelle ja muiden vankien turvallisuudentunteelle. Laissa on joku sellainen sana, joka viittaa siihen, että voidaan osin tähän pukeutumiseen puuttua. Vankilassa oli sitten kielletty ilmeisesti tällaisilta liivijengiläisiltä, näin ymmärsin, sekä liivit että housut, noin suunnilleen. Oikeusasiamies saivarteli, että ei, koska tässä laissa ei puhuta kokonaan asujen vaihtamisesta vaan tässä puhutaan vain — nyt en taas muista sanamuotoa — siitä, että osin voidaan, ja näin ollen katsottiin, että näin ei olisi lakia pitänyt tulkita.

Toinen esimerkki näistä konnanoikeusjuristeista: Te kaikki tiedätte, että Amerikassa liittovaltion poliisi teki erittäin ovelan jutun. Se antoi rosvoille, siis rosvoille, kännykät tai verkot — nyt taas en osaa näitä termejä niin tarkasti — joita rikolliset luulivat turvallisiksi. Näitä kännyköitä tai verkkoja käyttäen he viestittelivät keskenään. Tämän ansiosta ympäri maailman, koska FBI sitten antoi näitä tietoja ympäri maailman, on pystytty estämään murhia, on pystytty selvittämään murhia, on pystytty estämään huumekauppoja, on pystytty selvittämään erittäin vakavia huumerekoksia, on jopa pystytty löytämään vankien — anteeksi, konnien, siis rosvojen — oma kidutuskammio. Mitä Suomessa? Suomessa on ihan oikein, että näitä FBI:n antamia tietoja on voitu oikeudessa käyttää. Mutta yksi konnanoikeusjuristi jatkaa Suomen oikeuslaitoksessa taistelua sitä vastaan, että näitä saa hyödyntää. Siis hän vaatii niin sanottuun hyödyntämiskieltoon näitä FBI:n kautta tulleita tietoja. Hän ei ole menestynyt, ei alioikeudessa eikä hovioikeudessa, ja taitaa ensimmäinen keissi tällä hetkellä olla korkeimmassa oikeudessa. Tätä sitten: kun meillä on täysi näyttö ja me ollaan saatu se FBI:ltä ja kun meillä hyödyntämiskieltoon voidaan laittaa todisteita, jos ne vaarantavat oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin, niin nyt sitten Suomessa konnanoikeusjuristit ajavat tätä, että näitä ei saisi käyttää, koska ne muka vaarantavat oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin.

Herra puhemies! Edustaja Kiljunen ja muut, tällankaltaisia tilanteita tarkoitan. Näitä on ollut paljon muitakin. Voin kertoa esimerkkejä, kun tässä on vähän aikaa. Esimerkiksi tällä hetkellä Suomessa, jos meiltä löytyy vaikkapa Kaisaniemen puistosta raiskattu ja murhattu nuori nainen ja siitä löytyvät vierestä vaikkapa viinapullosta sormenjäljet, jos ne sor-

Pöytäkirja PTK 37/2023 vp

menäjäljet löytyvät poliisin rekistereistä eli on joku vanha tekijä, niitä saa käyttää, mutta jos ne sormenjäljet löytyvätkin passirekisteristä, niin niitä ei saa käyttää. Eihän se ole mikään näyttö tekijästä, mutta varmasti se edesauttaisi rikoksen selvittämistä, kun joku läsnä ollut ihminen pystyttäisiin tällä tavoin jäljittämään. Totta kai on ihan normaali näyttökynnys, mikä rikoksissa pitää olla.

Tämän hetken Suomen lainsäädäntö on siis sellainen, että näitä sormenjälkiä ei saa käyttää. No, nyt Orpon hallitus aikoo lakia muuttaa — erinomaista! [Perussuomalaisten ryhmästä: Hyvä! — Kyllä!] Mutta eikös tässäkin ole jo nostettu huoli, muun muassa Helsingin Sanomien pääkirjoitusta myöten, että taas ovat perus- ja ihmisoikeudet vaarassa, jos törkeitä rikoksia — ei pelkästään murhaa ja raiskausta vaan myös muita törkeitä rikoksia, vaikkapa törkeää lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä — silmällä pitäen voisi passirekisteristä ja ulkomaalaisrekisteristä etsiä, josko sieltä löytyisi näille sormenjäljille haltija, ja se edesauttaisi tällaisen törkeän rikoksen selvittämistä. Tällaisten toimivaltuuksien antamisen vastustajia, jotka aina varoittavat näissä tilanteissa, että taas ovat ihmisten perusoikeudet vaarassa, olen joissakin tilanteissa kutsunut konnаноikeusjuristeiksi. — Kiitos. [Perussuomalaisten ryhmästä: Erinomainen puhe!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen, olkaa hyvä.

15.00 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! En aio jatkaa tätä keskustelua paljon pidempään. Haluan vain sanoa sen ongelman, missä me olemme silloin liikenteessä, jos me rupeamme leimaamaan yleiskategorialla yksittäisten esimerkkien kautta. Me tiedämme hyvin, että yksittäiset esimerkit eivät sinänsä ole todisteita. Ne ovat tärkeitä ilmiöitä, jotka on syytä tunnistaa ja nähdä ne vaikeudet siellä. Te leimasitte edelleenkin jopa valtakunnan päälehdien, Helsingin Sanomien, konnаноikeuslehdeksi. [Eduskunnasta: Sehän on sitä!] Voin kääntää sen siihen kulmaan, miten te tämän tulkitsette, kun te puhutte laajalla kategorialla — ihmisoikeusjuristit, niin sanotut konnаноikeusjuristit, ja niin edelleen. Voi olla yksittäisiä keisereitä, joissa jotkut ihmisoikeusjuristit saattavat jonkun asian kautta vaatia siihen muutoksia — kerroitte itse, että oikeusjärjestelmämme näkee asiat suhteellisina tässäkin kohdassa.

Se suurin vaikeus tässä koko ajan on se, että mennään liian isoilla määrityksillä leimaamaan koko ilmiö, kun meillä on yksittäisiä tapahtumia. Me olemme näistä puhuneet jo moneen kertaan täällä aikaisemmassa vaiheessa, ja sen takia tätä keskustelua en yritä jatkaa.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 7/2023 vp sisältyvien 1. ja 2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

4. Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintakertomus 2022

Kertomus K 1/2023 vp

Valiokunnan mietintö UaVM 4/2023 vp

Pöytäkirja PTK 37/2023 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 4/2023 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta. — Edustaja Kiljunen, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.02 Kimmo Kiljunen sd (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minulla on tässä ilo ja kunnia esitellä ulkoasiainvaliokunnan puolesta tämä mietintö, joka koskee Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintakertomusta vuodelta 2022 eli viime vuodelta. Tuohan oli se vuosi, jolloin Suomi toimi Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajamaana ja Pohjoismaiden neuvoston 74-vuotisjuhlatäysistunto pidettiin täällä eduskunnassa, kuten me hyvin muistamme. Tuolloin sattumalta oli myöskin juhlavuosi itse Pohjoismaiden neuvostolle, koska sen perustamisesta on 70 vuotta, ja sitten toisaalta itse asiassa myöskin tätä yhteistyötä säätelevästä Helsingin sopimuksesta on 60 vuotta, niin että oli monenlaista juhlaa, jota tässä vuoden mittaan saatiin Suomessa rekisteröidä ja todeta.

Pohjoismaiden neuvosto, kuten me kaikki vallan mainiosti tiedämme, on harvinaisia yhteistyöjärjestelmiä koko maailmassa, ja — usein käytetty termi — pohjoismainen hyvinvointimalli, josta me Suomessakin saamme iloita monella eri tavalla, on maailmanlaajuisesti katsottu yhdeksi niistä keskeisistä saavutuksista, jotka kuuluvat Pohjoismaiden neuvoston agendalle. On liikkumisvapaus, liikkumisvapauden alue ja edelleenkin auki olevat rajaesteiden poistamisasiat — Pohjoismaiden välillä on rajaesteitä, joita yritetään madaltaa edelleenkin — kertovat juuri siitä yhteistyöstä, joka on tiiviisti olemassa oleva Pohjoismaiden välillä. Näitä vastaavia järjestelyjä on kadehdittu muualla maailmassa. Keski-Amerikassa, Keski-Aasiassa ja niin edelleen on pohdittu, voitaisiinko ottaa mallia täältä Pohjoismaista, miten tämä alueellinen yhteistyö voitaisiin rakentaa, ja siinä suhteessa Pohjoismaiden neuvosto on ollut vallan mainio esimerkki myöskin globaalin yhteistyön kannalta.

Arvoisa puhemies! Pohjoismaiden neuvostossahan oli viime vuonna hyvin keskeisellä sijalla, mikä meillä tässä valiokunnan mietinnössä tuodaan hyvin esille, tämän Helsingin sopimuksen päivittäminen. Siihen on monenlaisia paineita, ja ennen kaikkea se suuri paine tietysti tulee tästä muuttuneesta tilanteesta, maailmanpoliittisesta tilanteesta. Mehän olemme nyt kohdanneet aivan aidolla tavalla ihan uudesta kulmasta suorastaan eksistenssiongelmat, on sitten kysymys luonnosta, ympäristöongelmista ja niihin liittyvistä haasteista, mukaan lukien ilmastonmuutos, tai sitten tästä turvallisuus- ja puolustuspoliittisesta tilanteesta Euroopassa, joka yhtä lailla on horjuttanut sitä vakaata turvallista eurooppalaista turvajärjestelmää, mikä meillä on pitkään toiminut. Me hyvin tiedämme sen, että naapurimaamme on syylistynyt brutaaliin aggressioon Ukrainassa, ja se jos mikä oli keskeisellä sijalla Pohjoismaiden neuvoston keskusteluagendalla viime vuonna. Pohjoismaat ovat kaikki yhdessä jyrkästi tuominneet YK:n peruskirjan vastaiset sotatoimet, joihin Venäjä, naapurimaamme Venäjä, on ryhtynyt Ukrainassa, ja tässä suhteessa on oltu hyvinkin linjakkaita.

Samanaikaisesti Pohjoismaiden neuvosto on ollut hyvin aktiivinen, arvoisa puhemies, siinä, että on avattu yhteyksiä sekä Venäjän että myöskin Valko-Venäjän oppositioon. On tunnistettu sen merkitys, että samanaikaisesti kun tuetaan Ukrainaa puolustussodassaan,

Pöytäkirja PTK 37/2023 vp

meillä on syytä myöskin katsoa skenaarioita eteenpäin, tulevaisuutta eteenpäin, ja tunnistaa, että itse asiassa tuo Ukrainan sotatilanne, tämä järkyttävän brutaali hyökkäyssota, kaiken kaikkiaan saadaan vasta siinä vaiheessa aidosti päätökseen, kun Venäjällä — myöskin Valko-Venäjällä toisena merkittävänä maana tuolla alueella — tapahtuu sellaiset muutokset, että nuo maat tulevat kansakunniksi kansakuntien joukkoon Euroopassa, pelaavat niillä samoilla pelisäännöillä kuin me Euroopan maat keskenämme pelaamme, ja siten, mitä myöskin YK:n peruskirja edellyttää jäsenvaltioiltaan, kuinka kansainvälistä rauhaa ylläpidetään.

Tässä suhteessa Pohjoismaiden neuvoston puitteissa myöskin järjestettiin huippukokous, joka nimenomaan oli Ukraina-teemaan, Ukrainan tukemiseen, suunnattu, mutta siinä oli hyvin keskeistä, että siinä oli mukana sekä Ukrainan edustajia että myöskin Venäjän ja Valko-Venäjän opposition edustajia. Pohjoismaat tässäkin suhteessa haluavat osoittaa sen, että ei haluta tukea ainoastaan Ukrainan kehitystä vaan myöskin tukea demokraattisia voimia näissä kahdessa muussa maassa.

Arvoisa puhemies! Haluan todeta, että tämä valiokunnan mietintö oli yksimielinen.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ja edustaja Perholehto, olkaa hyvä.

15.07 Pinja Perholehto sd: Arvoisa puhemies! Vaikka Pohjoismaat ovat yhä edelleen Suomen lähimmät kansainväliset yhteistyökumppanit, niin tuntuu Euroopan unionin piirissä tehtävä yhteistyö jättäneen niiden merkityksen varjoonsa viime vuosina. Harva suomalainen ehkä tiesi, että Suomi todella toimi Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajamaana vuonna 2022. Se on perin harmillista, sillä kauden aikana korostettiin monia tärkeitä asioita, kuten sosiaalista ja ekologista kestävyyttä, turvallisuutta ja rajatonta yhteistyötä, sekä edistettiin keskustelua pohjoismaisen yhteistyön tulevaisuudesta sekä tartuttiin ajankohtaisiin kysymyksiin, kuten Itämeren alueen suojeluun ja kyberturvallisuuteen.

Arvoisa puhemies! Vuoteen mahtui toki myös haasteita, kuten edustaja Kiljunenkin edellä totesi. Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa leimasi väistämättä myös Pohjoismaiden neuvoston toimintaa monella tapaa. Kuitenkin se, että Ukrainan sekä Venäjän ja Valko-Venäjän opposition edustajat osallistuivat Pohjoismaiden neuvoston kokouksiin, osoittaa hyvin, että Pohjoismaiden neuvosto voi toimia foorumina, jossa käydään rakentavaa keskustelua ja etsitään yhdessä ratkaisuja myös vaikeampiin aiheisiin.

Arvoisa puhemies! Venäjä on saatava ulos Ukrainasta ja Ruotsi sisään Natoon. Näillä molemmilla on vaikutuksia sekä poliittisesti että Naton yhteisen puolustuksen suunnittelun kannalta. Samalla Ruotsin Nato-jäsenyys tulee sinetöimään sen, ettei pohjoismaisen turvallisuusyhteistyön syventämiselle ole esteitä. Yhteisen koordinaation kehittäminen, Nordefcon roolin yhä kirkastaminen sekä operatiivisen yhteistyön ja yhteishankintojen vahvistaminen luovat koko Pohjolan alueelle vakautta ja ennakoitavuutta, joille on tilausta tänään enemmän kuin aikoihin.

Arvoisa puhemies! Pohjoismaiset arvot, kuten demokratia, ihmisoikeudet ja kestävä kehitys, ohjaavat Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan työtä varmasti myös tulevaisuudessa. Yhteistyön pitkät perinteet antavat varsin hyvät valmiudet jatkaa tätä yhteistyötä ja lujittaa sitä ennen muuta myös tulevaisuudessa. Pohjolasta tulee tehdä maailman integroitunein ja hyvinvoivin alue. Vain sillä tavoin kykenemme paitsi vakauttamaan Suomen omaa tilannetta ja Pohjoismaiden tilannetta myös luomaan vakautta Pohjoismaiden ympärillekin.

Pöytäkirja PTK 37/2023 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Mikkonen, Anna-Kristiina, olkaa hyvä.

15.09 Anna-Kristiina Mikkonen sd: Arvoisa puhemies! On hyvä jatkaa edustaja Perholehdon erinomaisesta puheenvuorosta. Suomen tärkein viiteryhmä ja vertailukohde on edelleen muut Pohjoismaat. Hallitusohjelmakin viittaa monessa kohdin toisten Pohjoismaiden mallin mukaisiin toimiin ja esimerkin soveltamiseen Suomessa. Tänään meillä on käsittelyssä Pohjoismaiden neuvoston vuosikertomus 2022, joka käsittelee laaja-alaisesti yhteistyötä Pohjoismaiden välillä monilla eri sektoreilla.

Arvoisa puhemies! Pohjoismaiden tulee olla maailman parhaiten integroitunut alue. Vapaa liikkuvuus on ollut pohjoismaisen yhteistyön keskiössä jo virallisen yhteistyön alusta saakka. Se on tärkeää niin yksilön kuin kansantalouden kannalta. Pohjoismaiden neuvostolla on tärkeä rooli paineistaa hallituksia rajaesteiden poistamisessa. Se onnistuu pitämällä ajankohtaisia rajaestekysymyksiä aktiivisesti poliittisella agendalla. Suomi pyrkii osaltaan helpottamaan kansalaisten liikkuvuutta Pohjoismaiden välillä. Rajaesteitä on vähennettävä erityisesti sosiaaliturvaan, työmarkkinoihin ja verotukseen liittyvissä kysymyksissä. Tämän päivän ja tulevaisuuden haasteisiin — kuten väestön ikääntymiseen, työttömyyteen, eriarvoisuuteen, ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen — on vastattava kehittämällä Pohjoismaissa yhdessä ratkaisuja. Kulttuuriyhteistyötä ja kansalaisjärjestöjen osallistumista pohjoismaiseen yhteistyöhön on tuettava myös jatkossa.

Suomi toimi Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajamaana viime vuonna, jolloin Venäjän oikeudeton hyökkäyssota muutti pysyvästi maailmantilannetta. Turvallisuus, varautuminen ja syvenevä puolustusyhteistyö ovatkin nousseet myös pohjoismaisen yhteistyön kärkiteemoiksi. Pohjoismaiden yhteistyö tulevaisuudessa korostanee sosiaalisesti ja ekologisesti kestävää, turvallista ja rajatonta Pohjolaa. Suomi haluaa laajentaa ja syventää pohjoismaista yhteistyötä kaikilla sektoreilla ja vahvistaa kansalaisyhteiskunnan asemaa sen toteuttamisessa myös tulevaisuudessa, ja tässä avainasemassa on meidän Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunta myös jatkossa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Berg, olkaa hyvä.

15.12 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Viime vuonna Pohjoismaiden neuvoston juhluvuoden ja Suomen puheenjohtajuuskauden alkuun turvallisuuspoliittinen tilanne ympärillämme muuttui dramaattisesti, kun Venäjä hyökkäsi Ukrainaan helmikuussa. Ukrainan tukemista on erittäin tärkeää jatkaa, ja samalla on vahvasti osoitettava, ettei Venäjän toiminnan väärä unohdu tai vähene ajan kuluessa. Kuten ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä todetaan, myös Pohjoismaiden neuvosto tuomitsi voimakkaasti Venäjän hyökkäyssodan Ukrainassa useissa yhteyksissä.

Kriget i Ukraina har gjort det nordiska säkerhets- och försvarsarbetet ännu viktigare som samtalsämne. För att ytterligare stärka detta är det viktigt att fortsätta arbeta för Sveriges medlemskap i Nato. Endast när alla nordiska länder är medlemmar i Nato kan alliansens nordliga dimension vara på sin starkaste nivå.

Arvoisa puhemies! Rajaestetyö on aina ollut keskeisessä asemassa Pohjoismaiden välisessä yhteistyössä. Sitä on tarpeen pitää agendalla korkealla myös jatkossa, sillä rajaesteiden

poistaminen on konkreettisesti jokaisen pohjoismaalaisen hyväksi tehtävää työtä. Rajaesteet ovat usein aika arkisia asioita, mutta silti Pohjoismaiden välisen liikkuvuuden sujuvuutta vaikeuttavia asioita. Korona-aika ja jokaisen Pohjoismaan omat ratkaisut johtivat uusien rajaesteiden nousemiseen maidemme välille. Vaikka suurin osa esteistä osoittautui väliaikaisiksi, on ollut tärkeää keskustella siitä, miten erilaisissa yhteiskunnan häiriötilanteissa liikkuvuus voidaan turvata ja yhteistyötä parantaa. On kaikkien etu, että Pohjoismaat pystyvät toimimaan yhteen myös tällöin.

Arvoisa puhemies! Pohjoismaiden ministerineuvosto ja Pohjoismaiden neuvosto toteuttivat vuonna 21 kyselyn pohjoismaisesta yhteistyöstä Pohjolan asukkaille. Kyselyssä kahdeksan kymmenestä suomalaisesta vastaajasta piti pitkälle kehittyneitä yhteistyötä Pohjoismaiden välillä tärkeänä. Vaikka luku on korkea, on se silti muita Pohjoismaita vähemmän. Olisi tarpeellista tulevaisuudessa pohtia, mitä voimme yhdessä tehdä sen eteen, että Pohjoismaiden neuvoston toiminnasta tiedetään enemmän Suomessa ja suomalaiset kokevat pohjoismaisen yhteistyön tärkeänä ja heille läheisenä. Tavoitteena on kuitenkin olla maailman parhaiten integroitunein alue, ja se ei onnistu ilman, että yhteistyön sisältö ja tärkeys tunnustetaan ja tunnustetaan Suomessakin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Vigelius, olkaa hyvä.

15.15 Joakim Vigelius ps: Arvoisa puhemies! ”Ruotsi on menettänyt jengirikollisuuden hallinnan.” ”Saksalaislehti kutsuu Ruotsia Euroopan vaarallisimmaksi maaksi.” ”Jengiväkivalta värjäsi Ruotsin syyskuun verenpunaiseksi.” Pitkään pohjoismaisen naapurimme itse aiheutetuista ongelmista vaiettiin, mutta jo joitakin vuosia otsikot ovat edellisten tapaan muuttuneet yhä synkemmiksi, todenmukaisemmiksi, inhorealistsiksikin kuvauksiksi Ruotsin tilasta. Eivät auta enää hyssyttelyt, kun pyssynpiiput puhuvat ja pommit paukuvat. Ruotsi on nyt kriisimaa. Ammuskeluita on enemmän kuin vuodessa päiviä, kuolleita enemmän kuin vuodessa viikkoja, vain vuosikymmenessä muutos turvallisesta lintukodosta Euroopan vaarallisimmaksi.

Länsinaapurin ongelmat maahanmuuton, jengirikollisuuden ja ääriliikkeiden kanssa puhututtivat myös Pohjoismaiden päämiesten huippukokouksessa. Asiasta kysyttäessä täällä Suomessa tässä salissa Ruotsin pääministeri Ulf Kristerssonin vastaus oli selvä: Ruotsi on ongelmissa, ja nyt oppia on otettava muista Pohjoismaista, etenkin tiukimman linjan maahanmuuttoon ja rikollisuuteen valinneesta Tanskasta.

Oppia on meidänkin Suomessa syytä ottaa niin Tanskan tiukasta linjasta kuin Ruotsin tekemistä virheistäänkin. Aloitetaan virheistä: maahanmuutto, kriminaalipolitiikka, naiivius. ”Älkää toistako näitä maahanmuuton virheitä”, välittää iltapäivälehti ruotsalaisen poliisijohtajan terveiset. ”Ruotsissa vaiettiin liian pitkään maahanmuuton ongelmista. Kansan vaientaminen siirtolaisasioista kesti viime vaaleihin asti”, kuullaan entiseltä sosiaalidemokraattien valtiopäiväedustajalta. ”Ruotsista tuli murhien ja kranaatti-iskujen keskus, ja näitä virheitä Suomen pitäisi välttää. Me olimme naiiveja”, näin valitteli rikostorjunnan asiantuntija Ylen otsikkotasolla.

Ruotsin kriisiytyminen vain yltyi kuluneiden kymmenen vuoden aikana ja yhtäaikaisesti yltyi myös humanitääriin maahanmuutto. Avoimien rajojen politiikka ja humanitäärisen suurvallan rooli tarkoittivat yli 160 000 tulijan vastaanottamista Syyriasta, Irakista, Afganistanista, muista suurista pakolaismaista. Ja se näkyy rumalla tavalla. Samat väestöryhmät ovat laajemmin edustettuina myös Ruotsin väkivalta- ja jengirikollisuudessa. Mutta

Pöytäkirja PTK 37/2023 vp

nämä rumat tilastot ansaitsevatkin tulla kuulluiksi. Ruotsalaisista katujengiläisistä ulkomaalaistausta löytyy liki jokaiselta. Dagens Nyheterin selvityksessä yli 400:sta ampumisesta epäilystä vain 15 prosentilla molemmat vanhemmat olivat syntyneet Ruotsissa. Loput 85 jakautuvat tasaisesti heihin, jotka olivat itse ulkomailla syntyneitä, ja heihin, joiden vanhemmista vähintään toinen oli ulkomailla syntynyt.

Ruotsin ongelmien juurisyy piilee hallitsemattomassa, vastuuttomassa, päättäjien sinisilmäisessä maahanmuuttopolitiikassa. Pitkään ajettiin sokeasti side silmillä, ja nyt ollaan niin syvällä ajettuna metsässä, että maahanmuuton tiukentaminen Tanskan tapaan ei voi enää estää kriisiytymistä, se voi vain hillitä sitä. Se ei enää ratkaise ongelmaa. Siksi tarvitaan nyt myös muita keinoja, etenkin kriminaalipolitiikkaa. Rikoksesta on seurattava rangaistus. Nykytilassa poliisin resurssit eivät riitä. Rikoksia jää selvittämättä. Ja vaikka useita satoja jengiläisiä on jo saatu telkien taakse, Ruotsin ongelma on levinnyt jo liian syvälle koko kansankodin rakenteisiin. Aseellisiin jengeihin arvioidaan Ruotsissa kuuluvan jopa 30 000 jäsentä — 30 000, enemmän kuin maassa on poliiseja tai puolustusvoimien aktiivipalveluksessa. Toistan: Ruotsin jengiongelma on jo nyt suurempi kuin maan poliisi ja puolustusvoimat. Siksi Ruotsin poliisi on nyt poikkeusvalmiudessa koko maassa ja puolustusvoimat ryhtymässä tukemaan poliisia jengiväkivallan torjunnassa.

Nuorenkään katujengiteloittajan ei tule selvitä ikänsä, rikostensa paljouden, järjestelmän valuvikojen vuoksi vain muutaman vuoden vankeudella. Se opittiin Tanskassa jo aiemmin, ja siksi Ruotsi seuraa nyt perässä. Me tarvitsemme kovempia tuomioita, me tarvitsemme turvallisuusviranomaisen lisävaltuuksia, me tarvitsemme koko pohjoismaisen oikeusjärjestelmän sopeuttamista tähän uuteen normaaliin. Ulkomaalaista rikoksentekijää meidän puolestaan ei tule eikä tarvitse sopeuttaa. Hänet tulee kotimaahansa palauttaa, karkottaa, käännäyttää. Vastuuttoman maahanmuuttopolitiikan ja päitä silittelevän kriminaalipolitiikan seuraukset ovat kietoutuneet yhteen. Samat virheet toistuvat Pohjoismaasta toiseen: Tanskasta Ruotsiin, Ruotsista Norjaan, Norjasta Suomeen. Ja tähän ongelmaan herättiin liian myöhään. Mutta niin ne ratkaisutkin löytyvät muista Pohjoismaista, niiden nyt tiukentuneesta maahanmuuttopolitiikasta, niiden nyt koventuvasta kriminaalipolitiikasta, niiden naiivin, hyssyttelevän, sinisilmäisen ja päitä silittelevän politiikan lopettamisesta. Se on uusi yhteispohjoismainen linja, ja sen tämä hallitus toteuttaa myös Suomessa. Isänmaa ansaitsee sen. [Eduskunnasta: Hyvä, että herättiin!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sillanpää, olkaa hyvä.

15.21 Pia Sillanpää ps: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on ulkoasiainvaliokunnan mietintö Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan vuoden 2022 toimintakertomuksesta. Suomi toimi Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajamaana viime vuonna, ja se oli samalla pohjoismaisen yhteistyön juhluvuosi. Pohjoismaista yhteistyötä ei voi korostaa liikaa, sillä meillä on Pohjoismaiden kanssa yhteisiä onnistumisia, kehityskohteita sekä haasteita. Toimintakertomuksessa mainitaankin yhtenä haasteena esimerkiksi hyvinvointitalin rahoitus, johon ei yksinkertaisia ratkaisuja ole.

Suomen puheenjohtajavuoden keskeisin teema liittyi pohjoismaiseen hyvinvointitaliin. Pohjoismainen hyvinvointimalli on suuri kokonaisuus, joka koostuu monesta eri osasta. Väestö ikääntyy, ja esimerkiksi vuonna 2022 Pohjoismaiden väestöstä 20 prosenttia oli yli 65-vuotiaita. Luku tulee kasvamaan tulevaisuudessa. Samaan aikaan Suomessa syntyvyys on laskenut vuosi vuodelta.

Pöytäkirja PTK 37/2023 vp

Näihin edellä mainittuihin ja keskeinen hyvinvointiin liittyvä asia on hoitoala, jota meidän tulisi kehittää pohjoismaiselle tasolle. Suomessa hoitoala on kriisiytynyt jo pitkään. Meillä on laadukas koulutus, jonka avulla työmarkkinoille valmistuu ammattitaitoista hoitohenkilökuntaa. Meidän tulisi kuitenkin pitää huolta siitä, että puitteet hoitoalalla ovat sellaiset, että työntekijät haluavat työllistyä Suomeen. Moni hoitoalan ammattilainen on lähtenyt työn perässä esimerkiksi Ruotsiin ja Norjaan, enkä ihmettele miksi. Tässä olisi hyvä hetki tiivistää pohjoismaista yhteistyötä entisestään ja kehittää suomalaista hoitoalaa ottamalla mallia muista Pohjoismaista. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kokko, olkaa hyvä.

15.23 Jani Kokko sd: Arvoisa puhemies! Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintakertomus antaa hyvin kattavan kuvan valtuuskunnan toiminnasta sekä itse neuvoston työstä vuotena, jona Suomella oli kunnia johtaa pohjoismaista yhteistyötä, sekä myös vuotena, jona Ukrainan sota ja Venäjän julma hyökkäys antoi leimansa myös Pohjoismaiden neuvoston työhön. Ehkä Pohjoismaita, vaikka kieli meitä varsinkin näin suomalaisesta näkökulmasta erottaa hyvin vahvasti, kuitenkin yhdistävät yhteiset arvot, yhteinen kulttuuriperintö, demokratia sekä luja luottamus oikeusvaltioon ja järjestelmän toimivuuteen. Se on oikeastaan tehnyt Pohjoismaat kansainvälisessä mittakaavassa yhdeksi maailman edistyskäsimmäistä valtioista, vaikka, kuten nyt ehkä aikaisemmissa puheenvuoroissa on kuultu, vakavia ongelmia myös löytyy, erityisesti länsinaapurista, tällä hetkellä.

Ehkä yksi näkökulma, mikä on korostunut positiivisella tavalla Pohjoismaiden neuvoston työssä, on ennen kaikkea turvallisuusyhteisö. Se on ollut menneinä vuosikymmeninä Suomelle varsin haasteellinen näkökulma ja ehkä on painotettu enemmän kaupallisia yhteyksiä, rajat ylittävää yhteistyötä, sosiaali- ja koulutuspolitiikkaa eikä niinkään nostettu turvallisuuspolitiikkaa esille, mutta onneksi tämä tilanne on muuttumassa varsinkin nyt, kun Suomi on sotilaallisesti liittoutunut, ja toivon mukaan Ruotsikin on mahdollisimman nopeasti Pohjois-Atlantin puolustusliiton jäsen. Tämä vahvistaa Pohjolan turvallisuutta, Itämeren turvallisuutta, mutta myös arktisen alueen turvallisuutta, jolle erityisesti Pohjoismailla on suuri panos annettavana. Tässä suhteessa toivoisin, että Pohjoismaiden neuvoston piirissäkin käytäisiin keskustelua enemmän yhteisestä varautumisesta ja yhteisestä huoltovarmuudesta. Pohjoismaat, erityisesti, jos ajatellaan Norjaa, Ruotsia ja Suomea, on suurimmaksi osaksi saari. Ainoastaan maayhteys Tanskaan siltojen kautta takaa oikeastaan sen, että kriisitilanteessa huoltovarmuus pystytään muualta Euroopasta ja eurooppalaisista liittolaisista hyödyntämään, mutta jos Tanskan salmissa jotain tapahtuu, niin silloin olemme varsin eristyksissä. Tästä olisi syytä myös Pohjoismaiden neuvostossa käydä keskustelua, että minkälaisia mekanismeja, minkälaista huoltovarmuutta erityisesti Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa tulisi kehittää, jotta yhteispohjoismaalaisesti voisimme vahvistaa omaa turvallisuuttamme mutta myös taata laajempaa turvallisuutta koko Itämeren alueelle. — Kiitokset.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Bergbom, olkaa hyvä.

15.26 Miko Bergbom ps: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Jatkan tästä puolustusyhteistyöstä Pohjoismaiden välillä. Sehän on nyt entistä ajankohtaisempi aihe ja oli sitä jo aikai-

Pöytäkirja PTK 37/2023 vp

semmin. Tämä Itämeren ja meriliikenteen suojaaminen on aivan keskeinen kysymys, koska se on myös Venäjälle keskeinen kysymys, äärimmäisen keskeinen kysymys Pietarin sekä Kaliningradin näkökulmasta. Jos jostain voimme olla varmoja, niin siitä, että Venäjä kyllä pyrkii huolehtimaan ja turvaamaan omat intressinsä ja he kykenevät niin halutessaan aiheuttamaan merkittävää harmia meriliikenteelle. Tässä korostuu nimenomaan Pohjoismaiden yhteinen kyky vastata siihen uhkaan, jonka Venäjä tällä alueella muodostaa: miten me pystytään turvaamaan meidän vientisektorin vienti ja myös tuonti, joka kuitenkin lepää pitkälti meriliikenteen varassa.

Tervehdinkin ilolla sitä, kun luin tästä selonteosta — kohdassa 4.6, Puolustusministeriön selonteko — että Norjan puolustusministeri on nostanut esiin, että logistiikassa ja materiaalipuolella ja tämmöisissä asioissa on otettu merkittäviä edistysaskeleita viime vuoden aikana Pohjoismaiden välillä. Tämä on äärimmäisen tärkeää. Nyt kun Suomikin on Naton jäsen ja toivottavasti myös kohta Ruotsi, se lisää Pohjolan alueen turvallisuutta kyllä merkittäväällä tavalla, mutta ei poista sitä, että Venäjällä säilyy yhä kyky aiheuttaa harmia tällä alueella.

Yksi merkittävä syy, minkä takia Pohjola tähän mennessä on ollut niin rauhallinen, on toisaalta myöskin se, että Pohjoismaissa, eritoten Suomessa, on pidetty huolta omasta puolustuskyvystä ja tämän takia uhka Pohjoismaihin ei ole ollut samanlainen kuin se on ollut esimerkiksi Baltiaa kohtaan. Mehän nähdään, että Venäjällä ihan aktiivisesti kiistetään Baltian itsenäisyys ja heidän oikeus omaan maahansa, omaan kansaansa. Tätä vastaavaa ei Pohjolan osalta ole, mutta vastaavasti taas Venäjällä kyllä uutisissa ja muissa keskusteluissa käsitellään sitä, kuinka Pohjola on nyt osa tätä läntistä yhteisöä myöskin Naton osalta ja siten kuulumme Venäjän vihollisvaltioihin. Tämä täytyy ottaa huomioon myös tulevaisuudessa entistä varmemmin. Täytyy varmistua siitä, että Pohjola pysyy turvallisena, että me pystytään turvaamaan meidän merikuljetukset ja että me voidaan vahvistaa Pohjoismaiden välillä myöskin näitä huoltovarmuuksia ja yhteishankintoja, jotka voivat parhaimmassa tapauksessa tuottaa myös taloudellista hyötyä jokaiselle Pohjoismaalle. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen, olkaa hyvä.

15.28 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Tässä viimeisessä puheenvuorossa edustaja Bergbom ja aikaisemmissa puheenvuoroissa muun muassa edustaja Perholehto nostivat esille tämän turvallisuustilanteen ja turvallisuusyhteistyön Pohjoismaiden välillä. Itse haluaisin alleviivata sitä seikkaa, että kyllä, me olemme nyt käytännössä kaikki Pohjoismaat Natossa — Ruotsikin hyvin lähellä, viimeiset kriittiset askeleet ottamatta — ja toivomme suuresti, että Ruotsin Nato-jäsenyys toteutuu. Siinä yhteydessä juuri, niin kuin edustaja Perholehto toi hyvin vahvasti esille omassa puheenvuorossaan, on nähtävä se tärkeä merkitys, mikä Nordefcolla on ollut jo aikaisemmassa vaiheessa pohjoismaiselle puolustusyhteistyölle — joka tuon Nordefco-järjestelmän puitteissa toimii — niin että myöskin Naton puitteissa ymmärtäisimme, että Suomi on Pohjois-Atlantin puolustusliitossa nimenomaan pohjoismaisella hengellä mukana. Meillä on yhteinen ymmärrys puolustus suunnittelun mutta myöskin lähestymistapojen osalta, Pohjoismaat jakavat keskenään sitä kohtalonyhteyttä erittäin suuressa mittakaavassa. Pidän arvokkaana sitä ajattelutapaa, mikä täälläkin on esillä, että nimenomaan tämä pohjoismainen yhteistyö saa tätä kautta myöskin aivan uuden ulottuvuuden, minkä Naton jäsenyys meille nyt tarjoaa.

Pöytäkirja PTK 37/2023 vp

Edustaja Bergbom tässä lopuksi otti esille tämän Venäjän tilanteen ja käytti muotoilua — yritän katsoa, miten hän sen sanoi — että Itämerellä Venäjä takuulla huolehtii ja turvaa omat intressinsä ja — te jatkoitte sitä eteenpäin — aiheuttaa häiriöitä ja vaikeuksia alueella.

Arvoisa puhemies! En nyt kiistä sitä, että Venäjä tuottaa suuria häiriöitä ja vaikeuksia koko eurooppalaisessa turvajärjestelmässä parhaillaan, mutta kyllä kai meidän täytyy laskea siihen tulevaisuuteen, että Venäjänkin intressit tulevat parhaiten turvattua Itämerellä siten, että se ei tuota häiriöitä sille yhteistyölle, mikä Itämerellä pitäisi vallita normaalisti, ja mekin lähestymme siitä samasta kulmasta tätä kysymystä, eli emme tuota toisillemme häiriöitä. Sillä me luomme itse asiassa parasta turvallisuutta. [Miko Bergbom pyytää vastauspuheenvuoroa]

Puhemies Jussi Halla-aho: Myönnän edustaja Bergbomille yhden minuutin mittaisen vastauspuheenvuoron. — Olkaa hyvä.

15.31 Miko Bergbom ps (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Jatkan tästä, mistä edustaja Kiljunen puhui.

Nostin tämän Venäjän esimerkin esiin sen takia, että me länsimaissa kuvitellaan, että Venäjä toimii samoilla säännöillä ja periaatteilla, eettisillä ajatuksilla kuin me — tai kuviteltiin. Voisi ehkä sanoa meidän kuvitelleen näin, että he ovat loogisia ja tekevät ratkaisunsa sen mukaan. Jos tämä olisi totta, he eivät olisi hyökänneet Ukrainaan. Se ei ollut looginen ratkaisu heiltä. Tätä hain takaa sillä, että Venäjällä on halutessaan kyky aiheuttaa häiriöitä. [Kimmo Kiljunen: Totta kai!] Tämä on se, mitä pyrin omassa puheenvuorossani tuomaan esiin, että meidän pitää varautua myös sellaisiin riskeihin ja kehityskuluihin, joita me emme itse voisi päätellä. Venäjä voi. He ovat näyttäneet sen esimerkin niin Ukrainassa, Georgiassa, Krimillä kuin Itä-Ukrainassa aiemmin. Tässä pyydän huomaamaan, että meidän pitää katsoa asiaa siitä näkökulmasta, mitä Venäjä voi tehdä, ei vain siitä, miten me haluaisimme tämän tilanteen nähdä. [Eduskunnasta: Se on juuri noin!] — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Ovaska, olkaa hyvä.

15.32 Jouni Ovaska kesk: Arvoisa herra puhemies! Olen ilolla viime vuoden seurannut Pohjoismaiden neuvoston toimintaa, jossa ulko- ja turvallisuuspoliittinen keskustelu on vain laajentunut. Muistan myös ne ajat kun sanottiin, että Pohjoismaiden neuvostossa ei pitäisi ollenkaan käsitellä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Kun nyt katsomme, missä tilanteessa olemme ja Suomi on Nato-jäsenenä — Ruotsi toivottavasti pian — niin Pohjoismaathan ovat entistä tiiviimmässä yhteistyössä ulko- ja turvallisuuspolitiikan saralla sitten Kalmarin unionin. Tätä yhteistä valmistautumista, suunnittelua, puolustusyhteistyötä, turvallisuusyhteistyötä pitää jatkaa ja tiivistää.

Me Suomessa puhumme monesti kokonaisturvallisuudesta, ja tämä kokonaisturvallisuusajattelu pitäisi saada laajemminkin Pohjoismaihin. Meidän kollegat ovat myöskin paljon kyselleet sen perään, miten se voitaisiin ottaa huomioon ennen kaikkea niin, että ministeriöt tekisivät myös entistä enemmän yhteistyötä. Eri toimijat, kuten kunnat, kaupungit, yritykset — kaikki Suomessa — ovat siihen varautuneet, mutta samaa mallia halutaan myös muualla Pohjoismaissa. Huoltovarmuus, kriisinkestävyys, jotka täällä on jo mainittu, ovat niitä kysymyksiä, mihin meidän pitää Pohjoismaina ennen kaikkea vastata.

Pöytäkirja PTK 37/2023 vp

Täällä edustaja Bergbom nosti hyvin tämän Itämeren kysymyksen. Ei vain se, että meidän tavarat kulkevat, meidän vientimme ja tuontimme, meidän satamamme ja niistä huolehtiminen, mutta myöskin meidän tietoliikenneyhteydet, sähkölinjat, jotka tuolla Itämerellä ovat.

On ollut ilo huomata, että Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan on myös kirjattu tämä liikenneasioita käsittelevän ministerineuvoston perustaminen tai sen asian edistäminen. En tiedä, mistä johtuu, mutta Suomi on ollut yksi niistä maista, jotka ovat vastustaneet tätä aikaisemmin. Kuten me näemme, meillä on esimerkiksi liikenne- ja viestintävaliokunnassa käsittelyssä erittäin tärkeä asia, mitta- ja massadirektiivi, jossa katsotaan, voivatko meidän rekat ja mitä voivat kuljettaa jatkossa Suomen ja Ruotsin rajan yli. Nämä ovat niitä perinteisiä rajaestekysymyksiä, joihin Pohjoismaiden neuvoston pitää puuttua.

Kuten puheenvuoroni alussa sanoin, näen, että ulko- ja turvallisuuspolitiikka on myös se sektori, jossa Pohjoismaiden neuvoston pitää ottaa entistä suurempaa roolia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sebastian Tynkkynen, olkaa hyvä.

15.34 Sebastian Tynkkynen ps: Kiitoksia, arvoisa herra puhemies! Meillä on putoamassa syliin valtava maahanmuuttokriisi. Täällä Pohjolassa ehkä vielä ajattelemme niin, että ei ole mitään hätää, mutta se on jo todellisuutta tuolla Välimeren alueella. Me ehkä ajattelemme, että siitä, mitä tapahtui 2015—2016, kun tulijoita tuli aivan valtavia määriä Suomeen saakka, olisimme oppineet ja että se ei tulisi toistumaan. Se ei pidä paikkaansa. Silloin me näimme hyvin valitettavan ilmiön: Pohjoismaiden yhteistyö ei riittävällä tasolla toiminut. Sen sijaan Pohjoismaat tekivät tämmöistä tietäntyyppistä osaoptimointia, ja Ruotsi ihan tietoisesti kuljetti sinne tulleita siirtolaisia — tarjosi junia, busseja — ja näitä siirtolaisia kuljetettiin sitten ohi Ruotsin Suomen puolelle. Tämä on yksi semmoinen osa-alue, missä meidän on pakko parantaa pohjoismaista yhteistyötä. Meidän pitää ymmärtää, että me olemme, kaikki Pohjoismaat, samassa veneessä. Me olemme hyvinvointiyhteiskuntia, jotka eivät kestä semmoista taloudellista taakkaa, mikä tulisi, jos tänne otetaan ihan valtava määrä siirtolaisia. Näin ollen, vaikka EU-tasolla tehdään ne päätökset, meidän pitää myöskin Pohjoismaissa tätä rajaturvallisuutta ja tämmöistä politiikkaa pystyä edistämään ja sopimaan paljon paremmin, eikä pelata tämmöistä vilunkipeliä toisten selän takana. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kokko, olkaa hyvä.

15.36 Jani Kokko sd: Arvoisa puhemies! Varsinkin turvallisuuspolitiikassa idealismi ei saa koskaan mennä realismin edelle. Suomi on ainakin noudattanut tätä linjaa jo vuosikymmenien ajan pitämällä huolta uskottavasta, itsenäisestä puolustuskyvystä ja tehnyt kaikkensa turvallisuuden vahvistamiseksi. Ehkä se lisä, mikä olisi voitu jo aikaisempina vuosina ottaa, eli Nato-jäsenyys, oli liian poliittinen kysymys ratkaistavaksi, ja se tapahtui nyt vasta itänaapurin avustuksella. Ruotsi on ehkä tässä suhteessa noudattanut hieman toisenlaista linjaa, muun muassa, jos katsoo heidän 2000-luvun alkupuolen puolustusvoimien alasajoa, mutta onneksi Suomi ei ole tässä suhteessa mennyt idealismi edellä, vaan realismi edellä.

Mitä tulee vielä tähän pohjoismaiseen turvallisuuskehitykseen ennen kaikkea: Kun Suomi on, ja toivon mukaan Ruotsikin on kohta, Nato-jäsen, kaikki viisi Pohjoismaata siihen

Pöytäkirja PTK 37/2023 vp

kuuluvat ja ryhdyimme sitten luomaan sitä yhtenäistä, onko se sitten strategiaa tai näkökulmaa, esimerkiksi Nordefcon puitteissa, niin täytyy pitää huoli siitä, että nyt jo julkisuudessa on arveluttavia, jopa epäluuloja siitä, onko muodostumassa Naton sisälle tällöinen oma suljettu piiri, joka muodostuu pelkästään Pohjoismaista, joka alkaa siellä suunnassa vetämään omaa linjaa — se pelko on aiheeton. Pohjolan turvallisuuden vahvistaminen, kaikki ne ratkaisut, mitä Suomi, Ruotsi, Tanska ja Norja tulevat tekemään, tähtäävät koko liittokunnan sekä myös erityisesti Itämeren alueen turvallisuuden vahvistamiseen. [Jouni Ovaska: Ruotsissa on enemmän poliiseja kuin sotilaita!]

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 1/2023 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

5. Tietosuoja-valtuutetun toimiston toimintakertomus 2022

Kertomus K 14/2023 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 2/2023 vp

Ainoa käsittely

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 14/2023 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

6. Lakialoite laiksi ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Lakialoite LA 2/2023 vp Sebastian Tynkkynen ps ym.

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakoh-
tien jälkeen. — Keskustelu, edustaja Tynkkynen, Sebastian, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.39 Sebastian Tynkkynen ps (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Nyt tulee ruoskaa, hyvä eduskunta. Rahaa on -periaatteella lähdettiin muutama vuosi sitten rakentamaan Suomen historian vihervasemmistolaisinta hallitusta. Ikävät olivat sen rallin seuraukset. Tämä sama nuotti on vuosien saatossa puskenut tiensä voimalla läpi myös ehdokkaiden vaalibudjetteihin. Vaalibudjetit suorastaan pursuavat rahaa. Tästäkään rahamässäilystä ei hyvä heilu. Valitettava tosiasia nimittäin on, että rahalla näitä ovia eduskuntaankin kammetaan auki — ne kampeavat, keillä sitä on.

Vaalirahoituslaki määrää, että kansanedustajaksi ja varaedustajiksi päässeiden on jätettävä ilmoitus vaalirahoituksestaan. Nämä luvut kertovat paljon. Viime kevään eduskunta-vaaleissa pistettiin rahaa haisemaan oikein urakalla. Jätettyjen ilmoitusten perusteella kes-

Pöytäkirja PTK 37/2023 vp

kimääräiseksi vaalikukkaroksi on alustavasti laskettu 41 000 euroa — siis 41 000 euroa per ehdokas. Jos alat säästämään satasten kuussa nollakorkoiselle tilille, vastaava vaalikassa on kasassa vasta reilun 34 vuoden päässä. Siinä ehtii muutama vaalikausi kulua ja haaveet haihtua, vaikka säästöilleen onnistuisi saamaan korkoakin.

Eduskunnan tehtävä on edustaa kansaa, ja siksi on tärkeää, että täällä salissa on kansanedustajia eri alueilta, eri ammateista ja erilaisista taustoista. Koko yhteiskunnan pitää tulla edustetuksi. Mutta lähdepä kiertämään Suomen toreja ja keräämään sieltä innokkaita ehdokkaita, keiltä löytyy laittaa kymppitonnejä pelkkään vaalikampanjointiin — kauan saat etsiä. Kun lopulta olet saanut porukan kasaan, kuinka kattava otos se on suomalaisista? Ei siinä porukassa juuri ole nuoria, vähävaraisia aikuisia, pienituloisia eläkeläisiä. Tämän kevään eduskuntavaaleissa eduskuntaan nousseiden uusien kansanedustajien keskimääräiset tulot vuodessa huitelevat yli 70 000 eurossa.

Arvoisa puhemies! Alle 30-vuotiaita edustajia on koko eduskunnassa vain seitsemän. Väitän, että nämä luvut kertovat siitä, kuinka suuri merkitys rahalla on tämän päivän vaaleissa. No, jos sitten toistat saman torikierroksen ja kyselet ehdokkaiksi sitäkin porukkaa, jolta löytyisi taustaltaan yhdistyksiä, säätiöitä tai muita tahoja, jotka olisivat valmiita lyömään ehdolle lähtevän taskuun kymppitonnejä, hiljaista on edelleen. Ei tavallisilla ihmisillä ole tällaisia taloudellisia muskeleita takanaan. Nämä ovat harvojen, usein jo politiikassa menestyneiden, etuoikeuksia. Esimerkiksi superrikkaiden säätiöiden rahahanat aukeavat, kunhan olet viime kaudella muistanut puolustaa pakkoruotsia. Vastaavasti ay-liike palkitsee heidän virsiään laulaneet vasemmistolaiset ehdokkaat mojovilla tukisummilla. Ja kenen leipää syöt, sen lauluja laulat — näinhän se on.

Mutta kuka tästä rahalla pelattavasta tuolileikistä hyötyy? Ei ainakaan suomalainen demokratia. Suomalainen demokratia hyötyisi siitä, että päättäjäpaikoille pääsee etenemään muita painavammalla sanomalla, ei toinen toistaan pulleammalla rahapussilla. Vaalikassojen paisutuskilpailu vääristää demokratiaa. Silloin päättäjiksi ponnistaa suhteellisesti vielä aiempaakin enemmän heitä, joilla on paremmat taloudelliset lähtökohdat. Näin ei pitäisi olla. Siksi vaalirahan törsäämiseen tarvitaan rajat.

Tässä lakialoitteessa ei ole kyse vain vaaleista, yksittäisistä ehdokkaista tai puoluepolitiikasta. Se, mikä on nyt laillista, on totta kai laillista. Kyse on järjestelmästä, joka on ajanut budjetteja yhä suuremmiksi, sillä kattoa ei ole, ja mitä enemmän vaalikassaan saa haallittua rahaa, sitä todennäköisemmäksi tulee läpipääsy. Totta kai budjetit paisuvat. Seurauksien pitäisi huolettaa kaikkia: kansanvalta vinoutuu.

Eikä tämä vaalibudjettien paisuminen selity inflaatiolla. Eduskuntavaalien keskibudjettien reaalin kasvu 2000-luvulla lasketaan useissa tuhansissa euroissa. Raha puhuu yhä voimakkaammin. Järisyttävät yli 100 000 euron vaalibudjetitkaan eivät ole enää harvinaisuuksia. Kaksissa viimeisissä eduskuntavaaleissa niitä on ollut jo lukuisia. Viime eurovaaleissa haamuraja oli puskettu jo 200 000 euroon. Vain taivas tuntuu olevan rajana.

Tähän on yksinkertainen ratkaisu: kampanjakatot. Ne eivät millään muotoa estä kampanjointia, tienvarsimainoksia tai mitä ikinä kukin vaalikampanjassaan näkee tarpeelliseksi hankkia. Kampanjakatoilla sen sijaan voitaisiin asettaa kohtuulliset rajat ja hillittäisiin odotettavissa olevaa kampanjakulujen kasvua. Tämä tasaisi lähtökohtia ehdokkaiden välillä. Kuka on tätä vastaan?

Tämä tavoite on tunnustettu laajemminkin. Itse asiassa tämä tavoite löytyy kirjattuna vaalirahoituslaista, jossa lain yhdeksi tarkoitukseksi on mainittu vaalikampanjoiden kulu-

Pöytäkirja PTK 37/2023 vp

jen kasvun rajoittaminen. Laki itsessään ei kuitenkaan tässä tavoitteessa ole onnistunut, vaan sitä pitäisi täydentää.

Kampanjakattojen puolesta on puhunut myös eduskunnan oma tarkastusvaliokunta. Vuonna 2018 valiokunta totesi mietinnössään pitävänsä ”edelleen selvittämisen arvoisena ehdotusta toimivasta kampanjakatosta, joka tasaisi varainhankintaan liittyviä eroja ehdokaiden välillä”. Viime vuonna tarkastusvaliokunta jatkoi samalla linjalla ja totesi kampanjakulujen edelleen kasvaneen ja pitävänsä tärkeänä löytää ”toimivia keinoja kampanjakulujen kasvun hillitsemiseksi, jottei varainhankinta muodostuisi esteeksi ehdokkaaksi ryhtymiselle”. Miettikää, eduskunnan valiokuntakin on huolissaan siitä, että varainhankinta on muodostumassa esteeksi ehdolle lähtemiseen. Eihän tällainen asetelma kuulu suomalaisen demokratiaan millään muotoa. Nyt olisi korkea aika toimia.

Esitän tällä lakialoitteella, että vaaleihin asetettaisiin seuraavanlaiset kampanjakatot näin alkuun, että systeemi saadaan pystyyn: kunta- ja aluevaaleissa yhteensä 10 000 euroa, eduskuntavaaleissa 30 000 euroa ja eurovaaleissa 50 000 euroa. Rajojen tasoa voidaan tietysti ajan kuluessa säätää, mikäli aihetta on.

Oman huolensa vaalibudjettien kasvusta on esittänyt myös oikeusministeriön vaalijohdaja Arto Jääskeläinen. Samalla kun Jääskeläinen nosti esiin vaalibudjettien kasvun ja sen vaikutukset ehdokkaiden läpikäymiseen, esitti hän huolestuttavan skenaarion: johtaako vaalibudjettien paisuminen lopulta siihen, että valituksi voivat tulla vain varakkaat tai helposti ulkopuolista tukea saavat ehdokkaat? Sitä tuskin kukaan haluaa, mutta sitä kohti on menty. Siksi toimia tarvitaan nyt. Kiitän kaikkia aloitteen allekirjoittaneita yli puoluerajojen. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia esittelystä. — Sitten mennään puhujalistaan. — Edustaja Strandman.

15.48 Jaana Strandman ps: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Tynkkysen lakialoite on hyvä ja kannatettava. Me perussuomalaiset emme kannata harvoille keskittyvää rahavaltaa emmekä byrokraattista järjestelmävaltaa vaan kansanvaltaa. Toimintamme ja päätöksenteomme perustana ovat oikeudenmukaisuus, inhimillisyys, rehellisyys ja tasa-arvo. Tämän vuoksi on tärkeä keskustella siitä, minkälaisen periaatteiden mukaan demokraattiset vaalit pitää järjestää: Mikä osuus rahalla ja mainonnalla on vaalien tuloksessa? Näin päästäänkin keskusteluun siitä, kuinka raha vaikuttaa vaalien tulokseen. Kuinka luotettavasti edustaja valituksi tullessa pystyy toimimaan parlamentaarisessa ja demokraattisessa luottamustehtävässään, jos taustalla on erilaisia yksityisen tahon ja yritysten rahoja ja niihin liittyviä tavoitteita?

Arvoisa rouva puhemies! Meidän tulee tässä salissa pitää kiinni poliittisesta oikeudenmukaisuudesta, ja se tarkoittaa kaikkien kansalaisten tasaveroisen osallistumisen mahdollisuutta niihin päätöksentekokelempiin, joissa yhteisistä asioista päätetään, yhteisiä lakeja säädetään ja keskustellaan yhteisestä hyvästä. Poliittinen oikeudenmukaisuus edellyttää vapauksia ja mahdollisuuksia, jotka ovat kaikille olennaisesti samanlaisia. Kaikkien kansalaisten tosiasiallisten poliittisten vapauksien pitää olla yhtäläisiä riippumatta siitä, mitä luokkaa, asemaa tai mielipidesuuntausta he edustavat. Kyvykkäillä ja motivoituneilla kansalaisilla pitää olla samanlaiset mahdollisuudet saavuttaa poliittinen auktoriteettiasema riippumatta heidän taloudellisesta tilanteestaan. Eriarvoisuus ja rakenteellinen epätasa-

arvo tulee ehkäistä ja poistaa, sillä muuten niistä tulee itseään vahvistavia. Yksityisen rahan ei tule antaa kontrolloida julkista päätöksentekoa.

Suomessa tarvitaan vaalirahoituslain muutos, jossa rahoituksen kokonaismäärää määritellään niin kuin tässä aloitteessa tehdään. Lakimuutoksen valmistelun yhteydessä on tärkeää pohtia myös sitä, mitä kampanjarahoituksen piiriin laitetaan kuuluvaksi: Arvotetaan rahassa myös talkootyö ja ilmaisupalvelut? Kielletäänkö kaikki yksityiset lahjoitukset, jolloin taattaisiin tasaveroiset ja reilut valitukse tulemisen mahdollisuudet kaikille ehdokkaille ja pystyttäisiin objektiivisuuteen? Vaalitoimintaa tulee ohjata avoimuus, läpinäkyvyys, luotettavuus sekä tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Perholehto.

15.51 Pinja Perholehto sd: Arvoisa rouva puhemies! Postinumeron, lompakon paksuuden tai esimerkiksi syntymäajan ei pitäisi muodostaa estettä osallistua vaaleihin. Vaikka yksi suomalaisen vaalirahoituslain tavoitteista on ollut nimenomaisesti hillitä kampanjakustannusten syntyä, ei siihen ole tähän mennessä ollut riittäviä työkaluja. Ehdokkaiden kampanjabudjetit ovat nousseet vaali vaalilta. Kun tarkastellaan kilpajuoksua tänne Arkadianmäelle, ei enää puhuta vain kourallisesta ehdokkaita, jotka käyttävät vaaleihin enemmän rahaa kuin moni muu tienaa edes vuoden tai jopa kahden aikana. Näitä massiivisimpia yli 100 000 euron eduskuntavaalikampanjoita on nähty nykyään aivan liian usein. Se ei ole tarkoituksenmukaista, eikä se ole minusta myöskään kohtuullista.

Arvoisa puhemies! SDP oli valmis kampanjakattojen valmisteluun jo viime kaudella. Meille oli ja on yhä edelleen selvää, että vaalirahoituksen kehittäminen vaatii sanojen sijaan myös tekoja. Itse asiassa — täällä kun edustaja Tynkkynen kysyi, kuka vastustaa tällaista esitystä kampanjakatoista — oma puolueesi Perussuomalaiset vastusti sitä viime kaudella. Valitettavasti itse asiassa kaikki nykyiset Orpon hallituksen puolueet vastustivat kampanjakattojen säätämistä ja selvittämistä suomalaiseen toimintaympäristöön viime kaudella, kun Marinin hallitus tällaista parlamentaarista työryhmää halusi lähteä perustamaan ja siellä kaikkien puolueiden edustajat, pääasiassa puoluesihteerit, kertoivat kantansa tähän asiaan. Yksikään istuvan hallituksen puolue ei siis vielä 2022 kannattanut kampanjakattojen selvittämistä, myöskään perussuomalaiset, mitä kyllä ihmettelen, sillä tämä edustaja Tynkkynen lakialoite itsessään on varsin tarpeellinen. Sen kanssa olen kyllä samaa mieltä. [Oikealta: Hyvä!]

No mutta, arvoisa puhemies, olipa niin tai näin, onhan tämä nyt surullista, kun jo ennen viime kauttakkin, ainakin vuonna 2009, jo parlamentaarisessa vaali- ja puoluerahoitustoimikunnan mietinnössä ymmärrettiin, että taloudellisen vallan pitäisi olla aina alisteinen demokratian periaatteille. Silloin jo ehdotettiin, että ehdokkaat voisivat käyttää kampanjoin-tiin kuntavaaleissa enintään 10 000 euroa, eduskuntavaaleissa 50 000 euroa ja europarlamenttivaaleissa 80 000 euroa — nekin todella, todella suuria summia. Kuten on aiemmin myös täällä pöntössä todettu, myös eduskunnan tarkastusvaliokunta on nostanut kampanjakaton esiin useamman kerran matkan varrella.

Toivon todella, että tällä kaudella eduskunta ja laajemminkin suomalainen puoluekenttä vihdoin ottavat vinkistä vaarin, selvittävät kampanjakattojen toteuttamista ja päivittävät lopulta myös lainsäädäntöä. Vaikka kampanjakattojen käyttöönottoon liittyy kiistatta myös ongelmakysymyksiä — kuten se, että liian alhainen yläraja voi olla ongelma ilmaisunvapauden näkökulmasta ja toisaalta liian korkea kampanjakatto ei aja asiaansa — ei lainsää-

Pöytäkirja PTK 37/2023 vp

dännön laatimisen hankaluus ole kovinkaan hyvä syy toimettomuudelle. Moni asia noin ylipäättään voi tuntua vaikealta ja tuntuukin, mutta silti asioita on vain tehtävä, niitä on kehitettävä ja niitä on muutettava. Tämä varsin sama asia pätee myös vaalijärjestelmän ja vaalirahoituksen uudistamiseen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Peltonen.

15.55 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Käsittelemme parhaillaan lakialoitetta ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain muuttamiseksi. Suomi on avoin ja toimiva demokratia, jossa kansalaiset voivat luottaa yhteiskuntamme toimivuuteen myös vaaleissa. Meillä on myös kansainvälisessä vertailussa sangen toimiva ja hyväksi havaittu vaalirahoituslainsäädäntö, joka on tehty palvelemaan juuri äsken mainitsemaani avoimuuden periaatetta. Vaalirahoituksen valvonta onkin aivan keskeinen keino ja edellytys avoimuuden toteuttamiselle vaaleissa. Vaalirahailmoitusten kautta jokainen kansalainen voi helposti selvittää, kenen tuella ehdokas on kampanjansa toteuttanut. Samalla rahoituksen avoimuus tuo julki ehdokkaan rahoituksesta aiheutuvat mahdolliset sidonnaisuudet.

On kuitenkin muistettava, että vaalirahoituslainsäädäntöäkin on aika ajoin uudistettava ja kehitettävä, jotta lainsäädäntö pysyy ajan tasalla ja palvelee kansanvaltaa sekä avoimuutta parhaalla mahdollisella tavalla. Haluankin tässä yhteydessä kiittää aloitteen tehnyttä edustajaa siitä, että tekemällä aloite on mahdollistettu keskustelu vaalirahoituslainsäädännön ajantasaisuudesta täällä eduskunnan täysistunnossa.

Arvoisa puhemies! Vaalirahoituslainsäädäntömme ajantasaisuutta voitaisiin kuitenkin pohtia myös laajemmin kuin mitä aloitteessa esitetään. Nostan esiin muutaman näkökulman ja konkreettisen ehdotuksen aiheeseen liittyen.

Nykylainsäädännön mukaan vain vaaleissa valituiksi tulleet ja varasijalle jääneet joutuvat tekemään varsinaisen ilmoituksen vaalirahoituksestaan. Ennakkoilmoitus taas on kaikille ehdokkaille vapaaehtoinen. Vaalirahoituksen avoimuuden lisäämiseksi olisi tarkoituksenmukaista laajentaa ilmoitusvelvollisuus kaikkiin ehdokkaisiin. Siten ilmoituksen joutuisivat vaalien jälkeen tekemään kaikki vaaleissa ehdokkaina olleet henkilöt. Pidän lainsäädännön nykytilassa ongelmana sitä, että vaalirahoituksen koko kuva jää pimentoon, kun vain valituiksi tulleet ja varasijalle jääneet joutuvat tekemään selkoa vaalirahoituksestaan ilmoituksen muodossa. Meillä on suuri joukko ehdolla olleita, jotka ovat keränneet merkittäviä summia vaalirahoitusta, vaikka eivät lopulta olekaan tulleet valituiksi, vaikkapa tänne eduskuntaan. Tämä rahoitus jää tällä hetkellä kokonaan pimentoon. Vaalirahoituslainsäädäntömme tavoitteet avoimuudesta eivät siis täysin toteudu, kun ilmoitusvelvollisuus koskettaa vain hyvin pientä joukkoa vaaleihin ehdokkaina osallistuneita. Vaalirahoituksen avoimuuden kannalta olisikin keskeistä pohtia mahdollisuutta, että ilmoitusvelvollisuutta laajennettaisiin koskemaan myös valitsematta jääneitä ehdokkaita. Vasta silloin vaalirahoituksen läpinäkyvyys toteutuu ja koko kuva annetusta vaalirahasta sekä ehdokaiden sidonnaisuuksista tulee julki. Pitäisin tätä toimenpidettä erittäin tärkeänä.

Arvoisa puhemies! Toinen vaalirahoituslainsäädäntömme erikoisuus koskee ulkomaista puolue- ja vaalirahoitusta. Toisin kuin osassa muista maailman maista, ei meillä Suomessa ole täysin kielletty vaalirahoitusta maamme rajojen ulkopuolelta — tämä kaikki siitä huolimatta, että vaalit ovat ehdottomasti kansallinen ja sisäinen asiamme. Esimerkiksi puolueen on mahdollista vastaanottaa tukea ulkomailta yksityishenkilöiltä tai samaa aatesuuntaa edustavalta kansainväliseltä yhteisöltä tai säätiöltä. Viime tammikuussa oikeusmi-

Pöytäkirja PTK 37/2023 vp

nisteriön selvityksessä otettiin kantaa sen puolesta, että ulkomaista puolue- ja vaalirahoitusta koskevaa sääntelyä täsmennettäisiin nykyisestä. Ajattelen niin, että kansallisissa vaaleissa täytyy pärjätä maamme rajojen sisäpuolelta kerätyllä rahoituksella. Vaikka ulkomaista vaalirahoitusta on puolueiden käytössä eri arvioiden mukaan ollut vuosien saatossa melko vähän, pitäisi lainsäädäntömme johdonmukaisuuden vuoksi ulkomainen vaalirahoitus kieltää kokonaan.

Näillä muutamilla huomautuksilla, arvoisa puhemies, tahdoin kommentoida tätä aloitetta ja vaalirahoituslainsäädäntömme kehittämistä vielä aloitetta laajemmin.

Lopuksi haluan todeta, että vaalirahoitus on ja on ollut aina tärkeä osa demokratiaa. Vaaleissa pitää kansalaisten myös voida tukea erilaisia kampanjoita. Se ei ole hämärähommaa, kun lainsäädäntö on kunnossa ja yhteiset pelisäännöt ovat kaikilla tiedossa ja niitä myöskin noudatetaan. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Rintamäki.

16.00 Anne Rintamäki ps: Arvoisa rouva puhemies! Meillä on lähetekeskustelussa lakialoite, jonka tavoitteena on muuttaa vaalirahoituksesta annettua lakia. Ajatuksena on, että vaalirahoituksen kokonaismäärälle asetettaisiin kattosummat. Tahdon kiittää edustaja Tynkkystä tästä tarpeellisesta aloitteesta.

Erityisesti eduskuntavaaleissa vaalikampanjoiden budjetit ovat paisuneet vuodesta toiseen. Tämänkin vuoden eduskuntavaaleissa näimme jopa erittäin valtavia, kuusinumeroisia, budjetteja — täysin poskettoman suuria rahasummia, joilla on jo valtava vaikutus vaalitulokseen. On hyvä huomioda, että kaikki ehdokkaat eivät lähde rahoituksen kanssa mitenkään yhdenvertaisista lähtökohdista. Toisilla on omaisuutta ja rahoittajia vaikka muille jakaa, mutta toisilla näitä ei ole. On demokratian kannalta ongelmallista, että luottamus henkilön paikan voi ikään kuin ostaa sen sijaan, että kilpailisi samoilla lähtökohdilla muiden ehdokkaiden kanssa.

Arvoisa rouva puhemies! On siis täysin perusteltua alkaa lainsäädännöllä rajoittamaan eri vaalien budjetteja. Ehdokkaan vaalirahoituksen kokonaismäärä saisi tämän aloitteen mukaan olla kunta- ja aluevaaleissa yhteen laskettuna korkeintaan 10 000 euroa, eduskuntavaaleissa korkeintaan 30 000 ja europarlamenttivaaleissa korkeintaan 50 000 euroa. Nämä rajaukset ovat järkeviä, ja ne ovat varsin kohtuullisia. Kannatan tätä aloitetta. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Bergbom.

16.02 Miko Bergbom ps: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on edustaja Tynkkysen lakialoite laiksi ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain muuttamisesta. Tähän aluksi haluankin kiittää edustaja Tynkkystä tästä äärimmäisen tärkeästä aloitteesta.

Eduskuntavaalien 2023 vaalirahoitusilmoitusten mukaan pienin vaalibudjetti oli 0 euroa ja suurin 136 739 euroa — 136 739 euroa — ja ehdokkaiden välillä keskimääräinen vaalibudjetti 41 000 euroa, josta noin 10 000 euroa oli keskimäärin omaa rahaa ja 31 000 euroa muilta rahoittajilta. Jos vaalibudjetit ovat tätä luokkaa, niin voidaan kyllä ihan aidosti kysyä, eletäänkö me ylipäätään ympäristössä, jossa demokratia toteutuu, vai elämmekö me ympäristössä, jossa on näennäisdemokratia eli jossa kaikilla on teoreettisesti samat mahdollisuudet osallistua päätöksentekoon mutta tosiasiallisesti nämä vaalirahoitukset ja

Pöytäkirja PTK 37/2023 vp

nämä vaalibudjetit alkavat muuttaa sitä todellisuutta siihen suuntaan, ettei enää olekaan. Tämä on aivan keskeinen kysymys, ja sen takia tervehdinkin ilolla tätä aloitetta.

Esimerkiksi tässä aloitteessa nostetaan esiin, että eduskuntavaaleissa olisi yhä 30 000 euron kampanjakatto — 30 000 euroa. Se on valtava summa. Sillä saa tv-mainoksen, sillä saa lehtiin useita mainoksia, sillä saa mainokset postilaatikoihin jaettua, saa jaettua makkaraa toreilla ja turuilla — yhä edelleen 30 000 euroa on valtava raha. Ja tästä kun on sitten käynyt keskustelua ihmisten kanssa, niin pääsääntöisesti, valitettavasti, kritiikkiä tulee lähinnä vain muilta poliitikoilta. Tämä on se ilmiö, mikä tässä nyt toistuu. Ja se yksi kritiikki on se, että no kun tuo summa on aivan liian pieni esimerkiksi pääkaupunkiseudulla. Haluan muistuttaa, että se summa, se katto on kaikille ehdokkaille täysin sama — kaikille ehdokkaille täysin sama, eli siinä ei heikennetä yksittäisen ehdokkaan mahdollisuutta osallistua päätöksentekoon. Sen sijaan tämä nykyinen järjestely, jossa vaalibudjetit tosiaan ovat jopa yli 100 000 euron kokoisia, aiheuttavat tosiasiaassa sen tilanteen, että kaikilla suomalaisilla täysi-ikäisillä ei ole samaa mahdollisuutta osallistua päätöksentekoon ja tulla valituksi niin kunnanvaltuustoihin, aluevaltuustoihin kuin eduskuntaan. Jää ulos paljon nuoria, jää ulos paljon pienituloisia, joilla ei ole esimerkiksi kontakteja säätiöihin, yhdistyksiin, joiden kautta lypsetään rahaa siihen kampanjaan, tai joilla ei ole pistää sitä omaa rahaa tai ottaa velkaa eduskuntavaaleihin, kuntavaaleihin, aluevaaleihin. Kannatan kyllä äärimmäisen lämpimästi tätä edustaja Tynkkysen tekemää lakialoitetta. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kokko.

16.05 Jani Kokko sd: Arvoisa puhemies! Vaalirahoituksen avoimuus on edellytys demokratian toteutumiselle, mutta itse kyllä karsastan ajatusta euromääräisistä kampanjakatoista. Puheenvuoroissa on jo nähty, mitenkä lainsäädäntöä voitaisiin parantaa. Ehkä tällainen kampanjakatto aiheuttaa sen, mikä on muun muassa Yhdysvalloissa nähty, että kuka tahansa ulkopuolinen pystyy ostamaan ehdokkaalle mainoksia. Sitähän ei millään lainsäädännöllä pystytä kieltämään, jos Matti Meikäläinen ostaa ehdokas Möttöselä vaikka 5 000 euron mainoksen Helsingin Sanomien edestä, koska sehän ei ole Möttösen kampanjan tekemää mainontaa vaan täysin ulkopuolisen tukijan.

Jos nyt sitten katsotaan tämmöisiä euromääräisiä kattoja, niin itse tietysti tulen Keski-Suomen vaalipiiristä, jossa ehkä Keski-suomalainen hinnoittelee itseään vähän eri tavalla kuin vaikka Uudellamaalla ja pääkaupunkiseudulla olevat lehdet, mutta täytyy sanoa, että mitä olen mainoksien hintoja seurannut, niin jopa 20 000 euron tai 30 000 euron vaalibudjetti on varsin pieni, jos oikeasti haluaa TV-mainoksen, makkaraa jaella torilla, lehti-mainoksen ja vielä saada ne mainokset postilaatikoihinkin.

Tänne eduskuntaan on, kuten edustaja Bergbomkin totesi, päästy viime vaaleissa ihan nollalla eurolla, ja suurin budjetti on ollut reippaasti yli 100 000, mutta meillä on ollut kyllä viime eduskuntavaaleissa hyvinkin isoja kampanjoita, yli 50 000 euroa ja jopa yli 100 000 euroa, ilman että tänne taloon edes päästy. Tämä osaltaan kertoo siitä, että rahalla ei kyllä voi suoranaaisesti täältä paikkaa ostaa, vaan kyllä sillä ehdokkaalla, hänen mielipiteillään, hänen aktiivisuudellaan, hänen arvoillaan, on paljon merkitystä sille, ketä ne äänestäjät äänestävät. Ihan näin omassakin vaalipiirissäni esimerkiksi alkaa olla, kun katsoo läpi menneiden kampanjoita ja niiden rahoituksia, jo se katto saavutettu, niin että siellä ei ole edes järkevää käyttää enemmän rahaa kuin mitä nyt, koska siinä tulee jo sitten yleisöltä ja kansalaisilta vastareaktiota.

Pöytäkirja PTK 37/2023 vp

Tässä suhteessa ehkä antaisin nimenomaan ehdokkaille ja kampanjakoneistoille vastuun siitä, minkä suuruisia budjetteja käytetään. Mielestäni järkevämpää olisi, että vaalirahoituslainsäädäntöä muutettaisiin siltä osin, että meillä tulisi ennakkoilmoitus pakolliseksi ja kaikki ehdokkaat joutuisivat ilmoittamaan vaalirahoituksensa. Nythän kun meillä on ehdokkaita, jotka eivät ole tulleet valituiksi tai ovat ensimmäisellä varasijalla, niin kenelläkään heidän jälkeensä olevalla ehdokkaalla ei ole mitään velvollisuutta tehdä vaalirahoitusilmoitusta. Siellä on useiden kymmenen tuhansien eurojen kampanjoita jäänyt aivan julkiselta keskustelulta pimentoon. — Kiitokset.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitos. — Edustaja Räsänen, Joona.

16.08 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Tervehdin kyllä ilolla tätä keskustelua siitä, millä tavoin voisimme Suomessa kääntää sen kehityksen, joka meillä viimeisten kymmenien vuosien aikana on valtoimenaan levinnyt, missä vaali vaalilta vaalikampanjoiden budjetit ovat kasvaneet. Yhtenä keinona voisi hyvin olla käytettävissä tämä edustaja Tynkkysen esittämä keino kampanjakatosta, jossa sitten tietenkin ovat ne aukot. Niin kuin olemme huomanneet niistä maista, joissa tällainen järjestelmä on otettu käyttöön, se ei ole vedenpitävä, mutta se antaisi kyllä vahvan signaalin siitä, että demokratiassa rahalla ei pidä valtaa ostaa eikä pidä saada antaa valtaa ostaa.

Arvoisa puhemies! Sitten näistä muista keinoista, joita tässäkin keskustelussa on viljelty. Ehkä keskeisimmät liittyen nimenomaan tämän vaalirahoituksen avoimuuden lisäämiseen olisivat ne, että tämä vaalirahoituksen ennakkoilmoitus olisi pakollinen, koska onhan se niin, että jokainen meistä nyt ainakin suurin piirtein tietää jo ennen sitä varsinaista vaalipäivää, ennen ennakkoäänestystä, kuinka paljon euroja niihin kampanjoihin on varattu, vaikka sitten yleensä loppuvaiheessa käykin pieni piikki ja itse kukin meistä hieman paniikissa vielä useamman mainoksen viimeiselle viikonlopulle ostaa. Tämä olisi jo yksi keino, jolla varmistettaisiin se, että äänestäjä tosiasiallisesti voi ennen äänestyspäätöksen tekemistä myös tarkistaa halutessaan ehdokkaan vaalirahoituksen.

Toinen keino, johon tässä myös viitattiin edellä, liittyä sitten siihen, olisiko myös tämä ilmoitusvelvollisuuden laajentaminen syytä käydä lävitse, jolloin todella yhä suuremmilta osin saataisiin vaalirahoitus näkyviin ja sitä kautta voitaisiin tätä vaalirahoituksen avoimuutta edistää.

Toivon todella, että tälläkin kaudella nyt puolueet yhdessä, luultavasti puoluesihteereiden voimin, kun joka tapauksessa pohtivat vaalilainsäädännön muuttamista, pohtisivat myös nämä asiat.

Ja tähän, arvoisa puhemies, ehkä sitten päätän. Se, mikä lopulta tässä keskustelussa on kuitenkin ollut ehkä ilahduttavinta, liittyä siihen, että kun viime kaudella tätä samaa kokonaisuutta puolueet todella pohtivat ja pohtivat keinoja, millä voitaisiin kääntää tämä paisuneiden kampanjoiden kehitys siihen toiseen suuntaan tai ainakin voitaisiin hillitä sitä, voitaisiin lisätä vaalirahoituksen avoimuutta, niin silloin tietyt puolueet, jotka nyt sitten sattumoisin itse asiassa tällä hetkellä ovat hallituspuolueita, vastustivat näitä kaikkia toimenpiteitä. Nyt kun kuuntelin tuossa toiseksi suurimman hallituspuolueen varapuheenjohtajan puheenvuoron, edustaja Tynkkysen puheenvuoron, on hienoa, että nyt linja myös perussuomalaisissa on muuttunut. Ja kun huomasin, että teillä on vielä puheenvuoro tulossa, voitte varmaan varmistaa, että nytten puolueenakin kannatatte tätä omaa esitystänne.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Tynkkynen, Sebastian.

16.11 Sebastian Tynkkynen ps: Kiitoksia, arvoisa rouva puhemies! Ja kiitoksia kaikille, jotka ovat jo tähän mennessä osallistuneet tähän keskusteluun. Näen sen hirveän tärkeänä, että tämä keskustelu, joka käydään vaalirahoituksesta, ei tule sammumaan vaan jossain kohtaa se tulee voimistumaan siihen pisteeseen, että jollakin vaalikaudella päästään tekemään sitten uudistuksia. Nämä ovat aika hitaita, ja itseäni se ärsyttää ihan hirveän paljon, mutta näissä on vain pakko mennä eteenpäin, jos me halutaan vahvistaa suomalaista demokratiaa.

Keräsin näitä teidän erinomaisia huomioitanne, hyvät edustajat, tänne pädille, ja alan niitä käymään läpi.

Ensimmäisenä oli Strandmanin puheenvuoro, josta nousi tämä pohdiskelu siitä, voisiko ollenkaan yksityistä rahaa käyttää eduskuntavaalikampanjoissa. No, vaikka itse olen ehkä tämän aloitteen tekemisenkin myötä — ja kun viime kaudella puhuin tästä paljon — profiloitunut tämmöisenä tiukan linjan kannattajana, niin kuitenkin näkisin tärkeänä, että yksityisen rahan käyttöä vaalikampanjoissa ei kielletä. Se on mahdollista — oli se sitten yrityksiltä, yksityishenkilöiltä, ay-puolelta ja niin edelleen — kunhan se on kohtuuden rajoissa, ja siihen tämä pyrkii, että tehdään selkeät rajat, paljonko sitä rahaa voi käyttää. Nimitäin on niin, että esimerkiksi kaikki ihmiset eivät ole pelkästään sosiaalisessa mediassa. Ja silläkin, että ehdokas käyttää rahaa, oli se sitten yksityistä tai omaa rahaa, jonkun verran, kohtuullisessa määrin, on oma merkityksensä siinä, jos sanoisi näin, kuinka demokraattinen se prosessi on kansalaisten näkökulmasta: näkyvätkö vaalit kaikkialla, kaduilla, lehdissä, joka paikassa; lisätäänkö me ihmisten tietoisuutta siitä, että nyt on vaalit; mitä teemoja siellä on esillä, minkälaisia ehdokkaita; mihin kysymyksiin pitäisi ottaa kantaa. Ja jos tätä rahaa saa käyttää, niin sitten tämä keskustelu näkyy eri tavalla myöskin esimerkiksi lehdissä, katujen varsissa ja niin edelleen. Eli itse en lähtisi kieltämään sitä, mutta tässä pitää olla kohtuus.

No sitten, arvoisa rouva puhemies: Täällä aika hyvin pysyi pakka kasassa tässä keskustelussa, mutta sitten edustaja Perholehto lähti vähän tämmöiselle populistiselle oppositio-linjalle haastamaan. Ei siinä mitään, minä ymmärrän sen, opposition tehtävä on aina haastaa, oli se joiltakin osin loogista tai ei. Hän lähti tässä nyt sitten haastamaan ehkä erityisesti juuri perussuomalaisia. Sanoisin näin, että tuossa alkupuheenvuorossanikin aloitin tämän sillä tavalla, että tässä tulee ruoskaa nyt koko eduskunnalle, että meidän kaikkien pitää pysyä tekemään paremmin. Edustaja Perholehto Räsäsen komppaamana — molemmat demareita — olivat tässä syyttelemässä meitä, mutta sitten he varmaan ehkä sulkivat korvansa siinä kohtaa, kun heidän kollegansa, edustaja Kokko, heidän takanaan piti puheenvuoron, jossa tämä nuori sosiaalidemokraatti totesi, että hän karsastaa sellaista, että asetettaisiin euromääräisiä rajoja, tämmöisiä kampanjakattoja. Tämä sama sosiaalidemokraattien haasto oli käsillä myöskin viime kaudella, kun olin itse puolustamassa tätä kampanjakattoidea tässä samassa pöytätyössä. Silloin myöskin sosiaalidemokraatteja hyökkäsi minua kohtaan, ettei tämmöisiä rajoja voida tehdä. Eli nyt ehkä katsoisin siihen peiliin.

Sitten jos edustaja Perholehdolle vielä sen viimeisen sanan sanoisin. On hienoa, että vaikka te syytätte meitä, te itse sanojen osalta kannatatte aloitetta, mutta miksi te ette allekirjoittaneet tätä lakialoitetta, jos te sitä kannatatte? Semmoiset terveiset hänelle.

Pöytäkirja PTK 37/2023 vp

No, sitten edustaja Peltonen. Nuoresta iästään huolimatta hän on tottunut täällä käyttäytymään yleensä aika valtiomiesmäisesti, ja tällaista huomasi myöskin tässä teidän puheenvuorossanne, ja tahdon kiittää — se oli erinomainen. Syy siihen, miksi itse en lähtenyt tässä aloitteessa käsittelemään koko vaalirahoituslainsäädäntöä, yksinkertaisesti liittyy vaan siihen, että eri puolueet vastustavat tiettyjä erilaisia tiukennuksia ja tavallaan, kun tuodaan lakialoitteita, haluaisin löytää jonkun pienen yhteisen nimittäjän, että jos edes tässä asiassa voitaisiin edetä.

Mutta haluan kommentoida niitä ehdotuksia, joita te teitte. Eli esimerkiksi tämä, että kaikkien pitäisi tehdä ilmoitus, ei pelkästään niiden, jotka pääsevät läpi tai ovat siellä varasijalla. Ehdottomasti kannatan sitä. Se on aivan loistava idea. Tämä sitten, kun uudistetaan kokonaisuudessaan vaalirahoituslainsäädäntöä, kannattaisi ottaa mukaan. Toki olen aika skeptinen sen suhteen, kuinka pitkälle puolueet ovat vielä valmiita menemään eri asioissa, mutta toivon, että tässä edetään.

Sen lisäksi puhuitte siitä, että ennakkoilmoitus tulisi pakolliseksi. Kannatan ehdottomasti myöskin tätä. Olen myöskin puhunut siitä.

Sitten nostitte esiin tämän ulkomaisen vaalirahoituksen. Erittäin samaa mieltä myöskin siitä, eli mielestäni se kannattaisi myöskin kieltää. Kansalliset vaalit — vaikka tähän mennessä ei ole käynyt niin, että ulkomailta olisi hirveästi osallistuttu rahoituksellisessa mielessä meidän vaalikampanjointiin, niin eihän sitä koskaan tiedä. Joku päivä voi tapahtua semmoista, että massiivisiakin määriä rahoitusta tulee, joten kannatan myöskin tätä ehdotusta.

No, sitten edustaja Kokko, puhuitte tästä, että karsastatte euromääräisiä rajoja. Sanoitte, että muuhan sitten voivat ostaa mainoksia jollekin edustajalle. Tämä on vähän sen tyyppistä haastoa, mihin jouduin vastaamaan viime kaudellakin, kun täällä olin. Meillähan on tällä hetkellä jo se tilanne, että tämä meidän vaalirahoituslainsäädäntö on niin puutteellinen, että käytännössä nytenkin, vaikka siellä on tietyt rajat, joku tietty lahjoittaja voi antaa kerralla vain sen tyyliin 6 000 euroa. Eihän siitä mitään sanktioita tule. Siis tämä koko järjestelmähän perustuu siihen, että jos jää kiinni, niin sen jälkeen joudut ikään kuin julkisen paineen alaiseksi. Mediat paljastavat, että siellä onkin annettu enemmän. Se on tälläkin hetkellä mahdollista, että voidaan tehdä tätä, että rahoittaa huomattavilla summilla, mutta silloin ehdokas ottaa sen riskin, että jos hän jää kiinni, niin sen jälkeen hän tulee ikään kuin kansalaisten silmissä nöyryytetyksi ja sitten on vaikeaa päästä vaaleissa ehdolle. Eli ei tämä nykyinenkään järjestelmä estä sitä. Tai se, että pitää ilmoittaa kaikki yli 1 500 euron lahjoitukset — eivät kaikki välttämättä ilmoita, mutta jos jää kiinni, niin sitten se ongelma tulee. Eli tässä on ihan se sama pointti.

No, nyt huomaan, että minulta loppuu aika, mutta tuossa tuli nyt vastattua ainakin varmasti ekan rundin kysymyksiin aika hyvin. Jään vastaamaan vielä, jos tulee lisää puheenvuoroja. — Kiitos paljon.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Meillä on 30 minuuttia jo mennyt jonkin aikaa sitten, mutta otetaan näitä puheenvuoroja tässä, koska siihen on nyt mahdollisuus. — Ja sitten edustaja Peltonen, olkaa hyvä.

16.18 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Tässä istunnossa on käyty ansiokasta keskustelua vaalirahoituslainsäädäntömme kehittämisestä, ja on hyvä huomata, että alkaa löytyä kannatusta niin salin vasemmalta kuin oikealtakin laidalta vielä tätä aloitetta laajem-

Pöytäkirja PTK 37/2023 vp

piinkin toimiin. Ja se on tietysti tätä kautta ajatellen hyvä asia, koska se antaa meille lähtökohtia ja niitä kulmapultteja, joihin voidaan sitten myöhemmin vaikka parlamentaarisenaakin yhteistyönä luoda näitä malleja ja rakenteita.

No, ehkä jos palaan siihen keskusteluun, mitä julkisuudessa on käyty vaalirahoituslainsäädännön kehittämisestä, niin aika usein huomaan, että esitetään tällainen ikään kuin kannanotto tai kritisoidaan niitä esityksiä siitä, että ne lisäisivät Valtiontalouden tarkastusviraston eli VTV:n työmäärää ja sitä kautta kysyisivät resursseja. VTV:hän valvoo tosiaankaan tällä hetkellä esimerkiksi näiden vaalirahoitusilmoitusten oikeellisuutta ja voi tehdä käytyjen vaalien jälkeen esimerkiksi pistotarkastuksia, joilla pyrkii sitten tuomaan esiin näitä filunkipelejä, jos niitä on siellä vaalirahoituksen puolella ollut. No, ajattelen kuitenkin itse niin, että tämä vaalirahoituksen avoimuus ei saa jäädä kiinni mistään VTV:n määrärahoista, ei nyt kuitenkaan puhuta mistään kymmenistä miljardeista. Jos VTV:n velvollisuuksia samassa yhteydessä lisätään, kun näitä vaalirahoituslainsäädännön avoimuuksia laajennetaan, niin samassa yhteydessä on sitten kyllä hyvä pitää huoli myöskin siitä, että virastolla on riittävät resurssit tätä tehtäväänsä toteuttaa ja varmistaa tätä vaalirahoituksen avoimuutta.

No, sitten vielä tähän ulkomaalaiseen vaalirahoitukseen, jonka kieltämisen puolesta täällä on useampia puheenvuoroja esitetty: Haluan vielä painottaa, että tämä on myöskin turvallisuuskysymys. Mehän emme tiedä sitä, mihin tämä maailma menee. Olemme nähneet esimerkkejä siitä, että kansallisiin vaaleihin voidaan yrittää vaikuttaa maan rajojen ulkopuolelta, toteuttaa vaalihäirintää, kanavoida rahoitusta vaikkapa sellaisille puolueille, joita ei tässä salissa tällä hetkellä ole laisinkaan, joilla yritetään sitten jonkinlaista epätasapainoa tuottaa vaaleihin ja ehkä niiden lopputulokseenkin. Jos haluamme tällaisen vaalihäirinnän pitää mahdollisimman pienenä, niin silloin kannattaa myöskin ne rahahanat sulkea ennen kuin niitä aletaan käyttämään. Eli ehdottomasti ”ei” tälle ulkomaalaiselle vaalirahoitukselle. Vaikka sitä ei järin suuresti ole meillä tämän demokratian aikana esiintynyt, niin kukaan ei tulevista tiedä. — Kiitos. [Sebastian Tynkkynen: Hyvä puhe!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitos. — Edustaja Kokko.

16.21 Jani Kokko sd: Arvoisa puhemies! Kuten nyt ehkä täältä salin vasemmalta laidalta tulleista kommenteista näkee, niin ajattelemme ehkä itse — ja edustaja Räsänen ja Perhonen — vähän eri tavalla. Toki kaikki ovat sen kannalla, että nimenomaan sitä vaalirahoituslainsäädäntöä pitäisi tiukentaa ja ehkä tämäkin keskustelu on osoittanut, että siellä on aika paljon korjattavaa. Ehkä tämä nimenomainen keino, johon tämä lakialoite liittyy, olisi ehkä enemmän tällainen kosmeettinen keino, joka jättäisi nämä paljon suuremmat ongelmat nimenomaan sen rahoituksen avoimuuteen liittyen, mitä tulee esimerkiksi tähän ulkomaalaiseen vaalirahoitukseen, ennakkoilmoituksen puuttumiseen ja oikeastaan niihin kaikkiin satoihin, vaaleista riippuen jopa tuhansiin ehdokkaisiin, joiden ei tarvitse tehdä siitä omasta rahoituksestaan ennakkoilmoitusta.

Olisi myös ehkä, kuten nyt näitten vaalien jälkeen on vaalirahoituksesta keskusteltu, hyvä myös suunnata jonkinlaisia resursseja myös vaalirahoitusilmoituksen täyttämiseen. Nyt jopa ihan kokeneellakin kansanedustajalla on näyttänyt olevan vaikeuksia muistaa, että se 40 000 euroa on pitänyt sinne laittaa, vaikkei sitä ole käyttänytäkään. Ehkä tähän voisi enemmän panostaa, siihen huolellisuuteen, mikä ehkä lisäisi myös niitten ilmoitusten luotettavuutta.

Pöytäkirja PTK 37/2023 vp

Mutta ehkä tässäkin keskustelussa toivon, että julkisuuteen ei välity sellainen kuva, että ne tavalliset kansalaiset, ahkerat yrittäjät, ay-liike, elinkeinoelämä, säätiöt, monet tahot tässä suomalaisessa yhteiskunnassa, jotka haluavat taloudellisesti osallistua demokraattisen prosessin tukemiseen, kaikkonaisivat siitä — jos heillä on tiedossa se ehdokas tai puolue, jonka arvoihin he luottavat, jonka osaamiseen he luottavat — että he eivät uskaltaisi tukea taloudellisesti, koska hänet leimataan, jos ei nyt lähestulkoon rikolliseksi niin ainakin erittäin epäilyttäväksi henkilöksi, koska kyllähän tämän vaalirahoituksen ympärillä pyörivä keskustelu antaa valitettavasti tällaisen kuvan, että jokainen euro, joka poliitikolle tai puolueelle annetaan vaalikampanjointiin, on jollain tavalla epäilyttävä, että sillä esimerkiksi yritettäisiin ostaa jotain ehdokasta. Sanotaanko, että jos ehdokkaan moraali on niin heikko, että muutaman tuhannen euron vaalirahoituksella tulee ostetuksi tähän saliin, niin sanon kyllä suoraan, että halvalla kyllä ehdokas lähtee. Ehkä sitten muiden toimijoiden moraali on huomattavasti korkeampi. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Sitten vielä edustaja Tynkkynen, Sebastian.

16.24 Sebastian Tynkkynen ps: Kiitoksia, arvoisa rouva puhemies! Oikeastaan tähän loppuun jäi:

Sanon, että edustaja Peltosen kanssa jälleen kerran, jatkopuheenvuorosta, sata prosenttia samaa mieltä.

Edustaja Kokon kanssa meillä tiet taas vähän risteävät. Puhuitte siitä, että ehkä nämä muut asiat vaalirahoituslainsäädäntöön on tärkeää tehdä ja sitten taas, kun mennään tähän kampanjakattoon, tämä on kosmeettinen. Itse asiassa se menee juuri toisin päin. [Jani Kokko: Ei mene!] Eli tämä kampanjakatto tulisi kaikista eniten vaikuttamaan demokratian tilaan, koska se käytännössä tekee mahdottomaksi sen, että niitä jättikampanjoita, mitä tällä hetkellä tehdään, voitaisiin tehdä. Tämä vaikuttaa isossa kuvassa eniten, ja sen lisäksi näitä muita asioita, jotka myöskin vaikuttavat mutta eivät niin paljon, ehdottomasti kannattaa tehdä.

Ja sitten tuo, että leimataan tyyliin rikolliseksi, jos antaa vaalirahaa: Minä en ole oikein kuullut sitä kenenkään muun suusta tässä keskustelussa kuin teidän suustanne, ja enpä oikeastaan julkisessa keskustelussakaan ole kuullut, että leimattaisiin rikolliseksi. Myöskin tässä keskustelussa omassa puheenvuorossani sanoin, että itse kannatan sitä, että yksityistä rahaa saa olla, kunhan kohtuullisessa määrin annetaan. Puolustin sitä sillä, että ne vaalit näkyvät oikeasti katukuvassa ja kaikkialla ja osallistumisaste pääsee nousemaan ja ihmiset tietävät, mitkä teemat ovat esillä — myöskin he, jotka eivät ole sosiaalisessa mediassa.

No, sitten puhuitte vielä tästä, jos jonkun moraali on niin heikko, että 2 000 eurosta tyyliin antaisi periksi: Meillä on semmoisia ehdokkaita, jotka tulevat valituiksi vaaleista toiseen, saavat samoilta rahoittajilta rahaa, ja tuntuu, että enemmän ja enemmän heistä... Tai sanotaan, että ainakin se riski on olemassa, että heistä tulee suoraan sanottuna juoksupoikia tai juoksutyttöjä näille tietyille asioille. Ehkä jopa samassa puolueessa, vaikka voitaisiin nähdä, että nämä taustatahot ovat heidän puolellaan, uudet ehdokkaat saattaisivat haastaa niitä näkemyksiä, mitä vanhemmat ehdokkaat ovat ajaneet siinä puolueessa, mutta on vaikea päästä samassa puolueessa ikään kuin tälle areenalle sen takia, että muut saavat sen rahoituksen. En minä usko, että mikään puolue on semmoinen homogeeninen yhteisö, että kaikki ajattelevat samalla tavalla.

Pöytäkirja PTK 37/2023 vp

Joku pakkoruotsi on esimerkiksi hyvä esimerkki — menemättä mihinkään puolueeseen nimeltä. Eräällä puolueella on puoluekokouksen päätös siitä, että pakkoruotsi pitää lakauttaa, mutta saman puolueen edustajat kuitenkin saavat aivan valtavan paljon vaalirahoitusta ruotsinkielisiltä säätiöiltä, ja sitten asiat käytännössä, kun politiikkaa tehdään, eivät etene eikä edusteta sitä puolueen puoluekokouksessakin linjaamaa kantaa. Minä näkisin näin, että kyllä tällä vaalirahoituksella on merkitystä myöskin tästä näkökulmasta, että ollaan jonkun juoksupoikia tai -tyttöjä. Mutta en mainitse tässä puolueita, kunnioitan demokratiaa. Hyvä, että on puolueita. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: No niin, kiitoksia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin perustuslakivaliokuntaan.

7. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 5.10.2023 klo 16.00. Täysistunto lopetettiin klo 16.27.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen